KAR!KE

Broj 23, Lipanj/Juni 2015.

INTERVJU:

“Smisao putovanja autostopom nije samo dobiti besplatan prevoz“

KLUB PUTNIKA

Putovanje: Od hobija do stručnog savjetovanja

IZBJEGLIČKI KAMPOVI U 21. STOLJEĆU

“Predugo je sve ovo trajalo...”

MRAČNA STRANA SPORTA

Preparati za uspjeh - iluzija o napretku bez posljedica

GLEDAJ OZNAKU, ČUVAJ ZDRAVLJE

Dobra i loša ambalaža nemaju veze s dizajnom

Za namore il’ za nafaks?

sadržaj..

03. Hacks, Tips 'n' Tricks: Budžet putovanja ne određuje destinacija, nego strategija
04. Historija derneka: Al' se nekad dobro jelo
05. Volontersko putovanje kroz 3000 kampova
06. Facebook i Twitter o #PapauSarajevu
08. Putovanje: Od hobija do stručnog savjetovanja
10. Mračna strana sporta: Preparati za uspjeh - iluzija o napretku bez posljedica
12. Follow-up poplave: Godina prođe, oporavak ni sad
14. Intervju: Šejla Kulenović i Alen Duspara - „Smisao putovanja autostopom nije samo dobiti besplatan prevoz"
16. Gledaj oznaku, čuvaj zdravlje – Dobra i loša ambalaža nemaju veze s dizajnom
18. Izbjeglički kampovi u 21. stoljeću: „Predugo je sve ovo trajalo..."
21. Zenica zove: Ako zamisliš Zenicu u ritmu festivala za pet
22. COSmanPOLITAN Cheap & Beauty: Kolekcija proljeće/ljeto „Second Hand 2015"
23. Treći ugao: Psi smo mi aktivisti
24. Grafiti: Tihi govor ulice - Okrečite Beograd
26. A ja se bavim jahanjem
27. Puž: Do zore rane, drugovi – Israfil je puhn'o u sur

impressum

Izdavač: Udruženje Omladinska novinska asocijacija u Bosni i Hercegovini
Izvršni direktor: Boris Čović
Glavni i odgovorni urednik: Haris Dedović
Izvršna urednica: Hana Čolić
Redakcija: Ljupko Mišeljić, Nebojša Sičić, Hana Obradović, Adaleta Merkez, Slaven Bošnjak, Ajla Heralić
Počasni član redakcije: Denis Gigo Hadžić
Dopisnik: Azem Kurtić
Fotografi: Haris Begić, Adnan Mahmić, Almir Panjeta, Hana Čolić, Ljupko Mišeljić, Hana Obradović
KONTAKT: Mula Mustafe Bašeskije 7, 71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina
+387 33 205 850
onaubih.karike@gmail.com
www.onabih.ba

HACKS, TIPS 'N' TRICKS BY HANA ČOLIĆ

BUDŽET PUTOVANJA NE ODREĐUJE DESTINACIJA, NEGO STRATEGIJA

Svako može otvoriti novčanik, provući karticu, spakovati torbu i kofer, kupiti kartu i sjesti u autobus. Doći do mora ili planine, posebno uz širom gradova polijepljene reklame: „Sedam noćenja s doručkom u Sutomoru za samo 160 €" ili: „Jednodnevni izlet na Bjelašnicu za 23 KM po osobi", nikada nije bilo jednostavnije. Mi nismo zadovoljni ponudama s bandera, i ne želimo plivati u ratama, već na Kanarima (zašto ne). Tik pred početak nove sezone ljetovanja, donosimo vam najkorisnije i najmutnije trikove i savjete za što bezbrižniji, što jeftiniji i što dalji put na zasluženi odmor.

INCOGNITO MODE

Mnoge web stranice za online naručivanje karata za prijevoz koriste različite providere za istraživanje tržišta. Tako analiziraju i posjećenost web stranice, pa svakim klikom karte postaju sve skuplje za pojedinog posjetitelja stranice. Svaki put kada posjećujete jednu od takvih stranica, radite to u „incognito modeu", kako biste izbjegli brojanje svojih klikova i time spriječili bespotrebno povećavanje cijena karata.

RASPOREDI SAM

Sami si rasporedite povezujuće letove, ako idete na dalje putovanje avionom. Avio-kompanije redovito predlažu i zakazuju mnogo skuplje alternative za vaše odredište nego što je to potrebno. Čini se nevjerovatnim, ali ovako možete uštedjeti više stotina KM za jedno jedino putovanje. Primjerice, povratna karta za direktan let od Beograda do Istanbula iznosi oko 320€, a ako sami sebi organizirate let s presjedanjem u Sarajevu, tada karta može koštati tek 217€.

JEDNOSMJERNA U OBA SMJERA

Iako to nije slučaj s autobusnim prijevoznicima, povratne avionske karte znaju biti i skuplje od dvije jednosmjerne. Kupujte kartu za odlazak i povratak odvojeno, ali na vrijeme. Tako je trenutačna cijena leta iz Sarajeva do Istanbula kompanije Turkish Airlines u jednom smjeru 101€, a povratna 213€.

VIKENDI SU SKUPI

Ni slučajno ne zakazujte putovanja avionom vikendom, osim kada zaista morate. Karte vikendom mogu biti i trostruko skuplje od karata radnim danom. Cijena povratne avio-karte na relaciji Banja Luka – Beograd na nedjelju, 28. juna iznosi 147€, a za istu relaciju u utorak, 30. juna iznosi 78,5€.

ALARM KOJI NIJE IRITANTAN

Određene web stranice za kupovinu avio-karata nude opciju alarma za let, odnosno obavještenja o novom otvorenom letu čak mjesecima prije zakazanog datuma, a karte su gotovo uvijek najjeftinije što se ranije kupe, pa ovi alarmi pomažu da što prije „ugrabite" povoljne karte.

SVAKI MJESEC JE MEDENI MJESEC

Kako biste dodatno uštedjeli kada već stignete na odredište, i ako putujete s osobom suprotnog spola, ili, još bolje, s partnerom, pretvarajte se da ste na medenom mjesecu gdje god možete. Tako ćete u restoranu gotovo zasigurno dobiti flašu dobrog vina, ili čak čitavu večeru „na račun kuće". Svake noći drugi restoran, više mogućnosti za dodatnu uštedu.

SURFAJ ZA SMJEŠTAJ

Oslonite se na online platforme za smještaj i turističke obilaske, poput stranice couchsurfing.com, kako biste dobili besplatan smještaj na nekoliko dana ili prijateljski obilazak centra grada.

KULTURA ZA DŽ

Ako volite kulturu, a ne želite plaćati basnoslovno skupe ulaznice u svoje najdraže muzeje ili galerije, znajte da većina njih ponekad nudi i besplatan ulaz. Pokušajte organizirati svoj put u periodu kada oni imaju Dane otvorenih vrata, ili posebne periode kada je ulaz besplatan. Naprimjer, muzej Louvre u Parizu nudi besplatan ulaz svake prve nedjelje u mjesecu.

VALUTA JE BITNA

Kada birate destinaciju svog putovanja, neka vam prve na pameti budu (europske) zemlje čija valuta nije Euro, jer te zemlje obično nisu pretjerano skupe za boravak. Iskoristite priliku i posjetite Mađarsku, Češku, Poljsku, Rumunjsku, Litvaniju ili Bugarsku (Bugarska je u posljednjih nekoliko godina postala hit destinacija za obitelji koje žele ljetovati na moru, a pritom i proći jeftino.

POREZ KOJI DOBRO DODE + VJEŽBA ZA NEDAJBOŽE

Za ultimativnu uštedu pri kupovini, ne zaboravite sačuvati sve svoje račune i podnijeti zahtjev za povrat poreza pri povratku kući! Noć prije leta na udaljenije destinacije odvojite mnogo vremena na fizičku aktivnost, vježbanje, trčanje i slično, kako biste izbjegli mučnine pri putu, ali i spriječili „jet lag" (tegobe usljed nagle promjene vremenskih zona, op.aut).

LIJEVO JE BRŽE

Ako na sigurnosnoj kontroli na aerodromima skrenete u lijevu kolonu, najvjerojatnije ćete brže stići na red za kontrolu, pa se i brže ukrcati u avion, kako biste si osigurali dovoljno mjesta za ručnu prtljagu u pretincima iznad sjedišta. Web stranica seatguru.com omogućava vam da na doslovno bilo kojem letu bilo koje kompanije bilo kojim avionom na planeti provjerite recenzije vezane za određena sjedišta, ili redove i polja, a primjetna većina avio-kompanija dopušta da pri rezerviraju karata birate svoje sjedište, naravno, ukoliko je slobodno.

PRTLJAG JE VRIJEDAN

Gotovo svi aerodromi i avio-kompanije svijeta nude opciju posebnog čekiranja prtljage s lomljivim/osjetljivim sadržajem. Kada na vaš kofer zalijepe odgovarajuće naljepnice ili zavežu kartice, tada se osoblje aerodroma na vašem polasku, ali i dolasku, posebno pažljivo odnosi prema vašim stvarima, pa vam se neće desiti da vam otpadne točak ili pukne ručka na koferu. Dodatni bonus je činjenica da prtljaga s ovakvim oznakama uvijek biva stavljena u prtljažnik aviona posljednja, pa i izvađena prva, što znači da ćete izbjeći gužvu na pokretnim trakama za preuzimanje prtljage i elegantno uvijek prvi otići sa aerodroma.

LJETO JE I POSLIJE AUGUSTA

Kada god možete, putujte izvan sezone ljetovanja, posebno izbjegavanje juli i august. U Europi su tada cijene prenapuhane, svi hoteli su prebukirani, a redovi čekanja za ulaz u muzeje i galerije, pa i klubove, predugi. Uglavnom nećete sresti mnogo lokalaca, jer su svi na godišnjim odmorima, pa destinaciju nećete doživjeti jednako autentičnom kao što biste trebali. Ovo posebno važi za Pariz i Rim, kao i gotovo cijelu Srednju i Istočnu Europu. Također, vaše pozitivno iskustvo bit će kompromitirano ako se budete pržili na suncu u redu da uđete u neku katedralu, ili ako budete čekali 15 minuta u prodavnici samo da biste kupili flašu vode.

SAFETY FIRST (SIGURNOST NA PRVOM MJESTU)

No, bez obzira čime putujete, koliko novca nosite i planirate potrošiti, gdje boravite i noćite i šta volite obilaziti, najbitnija je vaša sigurnost. Neka vam je navika da za svaki, koliko god kratak put, uplatite putno osiguranje, i uvijek imajte fotokopije svih svojih dokumenata sačuvane na nekom online serveru kojem možete lako pristupiti, u slučaju da vam se desi nezgoda ili vam neko ukrade torbicu s dokumentima.

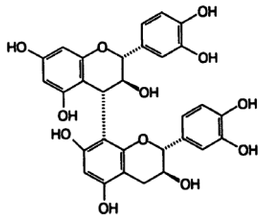

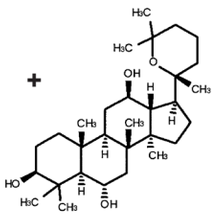

Al' se nekad dobro jelo

Zabave zavisno od sadržaja i načina mogu imati višestruko djelovanje na društvo i čovjeka, sve dok ne štete svijetu oko tebe i ne ograničavaju tuđu slobodu, opravdane su i (ne)dozvoljene.

Piše: Nebojša Sičić

Iako je prošlo više od 2000 godina od Antike do danas, suština i motivi za dernek se nisu značajno mijenjali. Za jedan od četiri festivala koji su se održavali u Atini bila je karakteristična promjena u društvenoj hijerahiji, kada se privremeno stavljao znak jednakosti između robova i bogatih građana. 'Antesterije', trodnevni festival organizovan u čast Dionisa, pored kratkotrajne prilike da društveni poredak funkcioniše kao cjelina bez društvene ekskluzije, nosi temelje za sve ono što se danas nalazi u pojavi proslavljanja. U središtu festivala su se nalazila takmičenja u ispijanju vina, svečane povorke, te sportske ceremonije. S obzirom da su se Antesterije dešavale na samom kraju zime, nosile su pored praznika vina i naziv "festivala mrtvih", kada su duše umrlih ritualno tjerane iz grada. Među najboljim pokazateljima zabave kao integralnog dijela svakog društva, bili su tzv. saloni - zabave koje su u prvom planu imale za cilj razmjenu ideja i unaprijeđivanje znanja kroz običan razgovor. Njihov nastanak se veže za renesansnu Italiju, ali vrhunac svoje popularnosti doživljavaju u Francuskoj. Sadržaj salona je mogao biti različitog karaktera: političkog, naučnog ili književnog, sve dok je u centru druženja bila intelektualna rasprava. Iako nisu bili organizovani u cijelom društvenom poretku, bili su značajan faktor u napredovanju i razvijanju socijalno-političkih pitanja, posebno za vrijeme prosvjetiteljstva.

Javite Pikasu, nek' povede ženu da ne plače

Nakon popularizacije salona, položaj i značaj žene u društvu je naglo porastao, jer su preuzimale ulogu organizatora salona. Devedesetih godina 20. vijeka, jedan od najpoznatijih salona je bio '27 Rue de Fleurus' u organizaciji Gertrude Stajn, koji je okupljao neke od najvećih talenata prošlog vijeka, kao što su Ernest Hemingvej, Pablo Pikaso, Henri Matise, F. Skot Ficdžerald itd. Opijati i droge su bili jednako prisutni u prošlosti, pa je predsjednik Britanske akademije nauka, Ser Hamfri Dejvi, bio poznat po organizovanju derneka, na kojima se elitni sloj društva zabavljao uz nitratni oksid, "gas za smijanje".

Uzroci i povodi za dernečenja nekad prevazilaze samo aspekt uživanja, te se u afričkoj državi Gani svake godine organizuje festival koji je nastao kao reakcija na masovnu glad koja je zadesila državu u prošlosti. Festival Howowu, što u prijevodu znači "ismijavanje gladi", traje skoro tri mjeseca, a glavna njegova odlika je velika količina hrane koja se priprema za glavnu svečanost, te tradicionalne muzičke i plesne povorke koje prolaze kroz glavni grad Akru.

U dokolici mogu nastati potpuno novi društveni fenomeni, a kroz istoriju derneci su igrali ključnu ulogu u stvaranju kulturnih i umjetničkih pravaca. Tako je, naime, nastao i hip-hop. U sobama Južnog Bronksa, na samom početku s namjerom da se napravi dobra zabava, nastao je jedan od svjetski najutjecajnih urbanih pokreta, uz skreč na vinilu, improvizirane bitove, i običan radio, što pokazuje da sredstva i materijalni uslovi ne diktiraju u potpunosti kvalitet progresa i zabave. Jedan od pionira hip-hopa, koji je pružio osnovni nacrt za dalji razvoj hip-hopa, bio je DJ "Kool Herc". Dok je on priređivao kućne derneke, uticaji pokreta su se sve više širili. Skrečovanje, pričanje dok muzika traje, ubacivanje elemenata različitih žanrova muzike, grafiti, novi stil oblačenja, omogućili su temelje za novi kulturno-umjetnički pokret.

Tvoja sloboda (ne) ograničava tuđu

Jedan od ljepših životnih aspekata je "dernečiti", ali postoje i negativni efekti za koje većina nas ne zna da utiču na prirodni svijet. Za vrijeme Spring scream muzičkog festivala u Tajvanu, naučnici su proučavali uzorke i sastav iz otpadnih voda i devet različitih riječnih tokova, te su zabilježili nagli porast ekstazija od 600%, a količina lijeka protiv bolova, Ketamina, je porasla na 9.500 nanograma po litru vode. Za prisutnost ovakvih hemikalija u vodama se pretpostavlja da utiče na biodiverzitet i ponašanje životinja. Veliki festivali neupitno nose mnogo pozitivnih stvari, ali trebalo bi povući granicu, prvenstveno na individualnom nivou.

Kroz istoriju, koncept zabave je znao poprimiti i drugačiji, moralno degradiraniji oblik, a da narodu treba samo "hljeba i igara", savršen primjer i potvrda su bili rimski gladijatori. Najsiromašniji pripadnici društva su postajali marionete bogatog sloja prije svake nove podjele rimskog stanovništva, ali i za vrijeme velikih pogrebnih svečanosti. Neki aspekti borbi u zatvorenim arenama su se zadržali do danas, kao što je borba bikova, jer uključuje nadasve degutatne metode prilikom "zabavljanja" publike. U Kataloniji je u julu 2010. zabranjena korida bikova sa 180.000 skupljenih potpisa.

Kroz istoriju uloga i funkcija derneka je konstantno oscilirala, danas su obilježja produktivnosti i progresa u dernecima uveliko izgubila svoj nekadašnji intenzitet. Veoma je mali broj derneka koji se organizuju svrsishodno u cilju poboljšavanja ili popravljanja današnjice, a ako i postoje, nalaze se samo u tragovima. Daleko smo odmakli od Antike i pravog smisla dernečenja, ali prostora za napredovanje i razvoja uloge derneka u društvu ima na pretek.

Volontersko putovanje kroz 3000 kampova

Piše: Slaven Bošnjak

Munja Inkubator Društvenih Inovacija je prostor za upoznavanje i umrežavanje, pronalaženje korisnih informacija, unaprjeđenje kompetencija i vještina, te razvoj kreativnih ideja, projekata, organizacija i biznisa. Širom Europe organizira preko 3.000 ljetnih volonterskih kampova i putovanja koja mladi mogu iskoristiti da upoznaju novu sredinu i steknu nova iskustva.

Prezentacija programa "Neobična putovanja za mlade" održana je u Mostaru, Banjoj Luci, Sarajevu i Tuzli, gdje su mladi imali priliku saznati kako na najisplativiji način provesti što više vremena upoznavajući se sa novim mjestima i onim što ta mjesta nude. Na upit: 'Zašto želite putovati', mladi su najčešće odgovarali: 'Želim posjetiti, vidjeti, upoznati što više mjesta', no nerijetko se čula i konstatacija: 'Hoću da sa što manje novca vidim što više'.

Organizatori su se definitivno potrudili prisutnima što bolje iznijeti mogućnosti koje im se nude. Tako su od glavnih koristi takvih putovanja istakli obrazovanje koje mogu steći, kreiranje svijesti, stavova, otvaranje novih vidika, a naravno i nova poznanstva, ideje i zabave. Također, nisu izuzeli ni mogućnost pronalaska posla i stvaranje potpuno nove karijere. Predstavljen je i projekt "Putujmo u Europu", u kojem Omladinska informativna agencija, u suradnji s Inkubatorom društvenih inovacija Munja i uz podršku Robert Boch Fondacije, Balkan Trust for Democracy i ostalih partnera, otvara i osmu godinu zaredom navedeni program za studente završnih godina i apsolvente fakulteta sveučilišta u Bosni i Hercegovini.

Marinela Primorac na proputovanju
Prva postaja: Berlin

Europa-uzduž i projektom

U projektu je do sada sudjelovalo 217 studenata iz cijele BiH. Istaknuti cilj je omogućivanje najmanje 25 najboljih studenata na sveučilištima u BiH put po Europi, upoznavajući europske gradove i narode. Pobjednici natječaja dobijaju InterRail kartu za 22 dana (besplatna vožnja svim Europskim vozovima). Isto tako, kada je u pitanju novac, projekt nudi odlično rješenje. Pobjednici će dobiti džeparac, kao i studentsku karticu ISIS, te putno osiguranje. O odabiru kandidata, više informacija možete pronaći na hajmo.ba ili mladi.info.

Jedna od učesnica na jednom takvom volonterskom putovanju bila je i Marinela Primorac. Njezino putovanje je trajalo 22 dana, koliko važi InterRail karta, a za to vrijeme posjetila je devet država i 14 gradova. Službeno putovanje počelo je u Berlinu, gdje je provela tri dana, a kasnije se s nekoliko kolega uputila na druge željene destinacije.

„Promocija Neobičnih putovanja po gradovima BiH bila je zaista jedna stvar koja me razveselila. Studenti često ne znaju koje mogućnosti im se nude, te stoga mnogo toga ne iskoriste. Projekt 'Putujmo u Europu' dolazi kao kruna na završetku studija i nagrada za trud i postignute rezultate. To je iskustvo za koje smatram da svaka osoba treba proći", svjedoči Marinela.

Osim projekta „Putujmo u Europu", prisutnima su predstavljeni i brojni volonterski kampovi kojih ima najviše u ljetnom periodu, a ukupno ih se organizira više od 3.000 godišnje. Svaki od tih kampova ima i svoj cilj, pa su tako programi i teme zbilja raznovrsne (ekološki, arheološki, umjetnički, rekonstrukcija i izgradnja, poljoprivreda, kulturno nasljeđe, povijest, jezik, rad sa djecom, osobama sa invaliditetom i marginaliziranim grupama, itd).

Svuda tuda kroz rad

Najveći broj volonterskih kampova održi se u Europi, ali volonteri imaju priliku putovati u skoro 90 zemalja širom svijeta.

Obično volonteri sami snose troškove puta, a troškovi izleta su najčešće pokriveni, osim ako organizator unaprijed ne navede drugačije. Kada dođe do otkazivanja učešća na kampu, pravila su veoma stroga. Ako se volonter prijavi na program, samim tim se obavezuje prema tom projektu i samoj organizaciji. Ukratko, novac nije moguće vratiti volonteru ukoliko otkaže učešće. Također, veoma su ograničene mogućnosti za promjenu izabranog kampa gdje se dodatno naplaćuje polovina iznosa participacije za učešće na kampu za svaku promjenu nakon prijave volontera.

Od volontera se također očekuje spremnost na često veoma skromne uvjete života. Naravno, osnovni uvjeti (tuš, smještaj, kuhinja) su obavezno zadovoljeni. Organizatori ističu kako je glavni motiv odlaska na kamp volontiranje u inostranstvu, no tu je i neizostavna želja za posjetom neobičnih mjesta, stjecanjem novih vještina i sl. Smatraju kako je jedna od najvažnijih želja upravo da se dobrom voljom promijeni nešto, da se promijeni i čitav svijet, što ne zvuči nerealno s obzirom da godišnje na kampovima volontira preko 100.000 ljudi.

„Postoji mnogo stvari koje ne idu po planu, ali u većini slučajeva se pretvore u neko novo iskustvo. Dese se možda sitne svađe, propušteni vlakovi, noći bez smještaja, ali sve to rezultira novim rješenjem i smijehom. Putovanje definitivno obogaćuje. Bilo da je iskustvo dobro ili u rijetkim slučajevima loše, svejedno je cilj upravo to novo iskustvo i to je ono zbog čega treba putovati. Meni je najdraži dio proputovanja bila svakodnevna neizvjesnost jer nikada nismo znali u kojem ćemo se gradu ujutro probuditi", završava nam Marinela svoju uzbudljivu priču.

#PapauSarajevu

Facebook i Twitter opet su grmili komentarima građana BiH na sve moguće fenomene, promjene, novitete i skandale koji su se izdešavali u protekla 4 mjeseca, otkako smo posljednji put objavili ovu rubriku. Od Orića i Orlića, Šušnjara, raspada koalicija do smrti djevojke u Sarajevu uzrokovane neopreznom vožnjom još neopreznijeg mladića. Zanemarujući sve postulate i etičke kodekse novinarske profesije, stranice novina, web portala i signali elektronskih medija ponovno su potamnili nijansu svojih crnih kronika, često prenoseći samo najnegativnije komentare građana na sve aktuelne teme koje su se dešavale. Taman da čovjek pomisli da u BiH žive najveći neandertalci. Naša je praksa do sada bila da predstavljamo uvijek najmanje dvije strane priče, provjeramo najmanje dva izvora, ali ovoga puta ćemo postupiti drugačije. Zanemarujući sve postulate i etičke kodekse novinarske profesije prenosimo vam isključivo najpozitivnije komentare o dolasku Pape Franje u Sarajevo. Negativnim se ne želimo baviti, čak se pravimo kao da i ne postoje. "Zloupotreba medija u humane svrhe", što bi rekao jedan naš kolega.

Pripremio: Boris Čović

Ajdin Delic
June 6 at 7:45pm ·

eto vidiš da nije teško istovremeno biti važan i biti čovjek #PapaUSarajevu

Like · Share · 19 21

#ciljano ili ne, poruka je jasna

#nedjelja kad je došao Papa

Almir Tanovic
June 6 at 8:07am · Sarajevo ·

Ljudi su isli u kolonama, nikom nije smeto vjetar sto je duvo 🙂
#papausarajevu

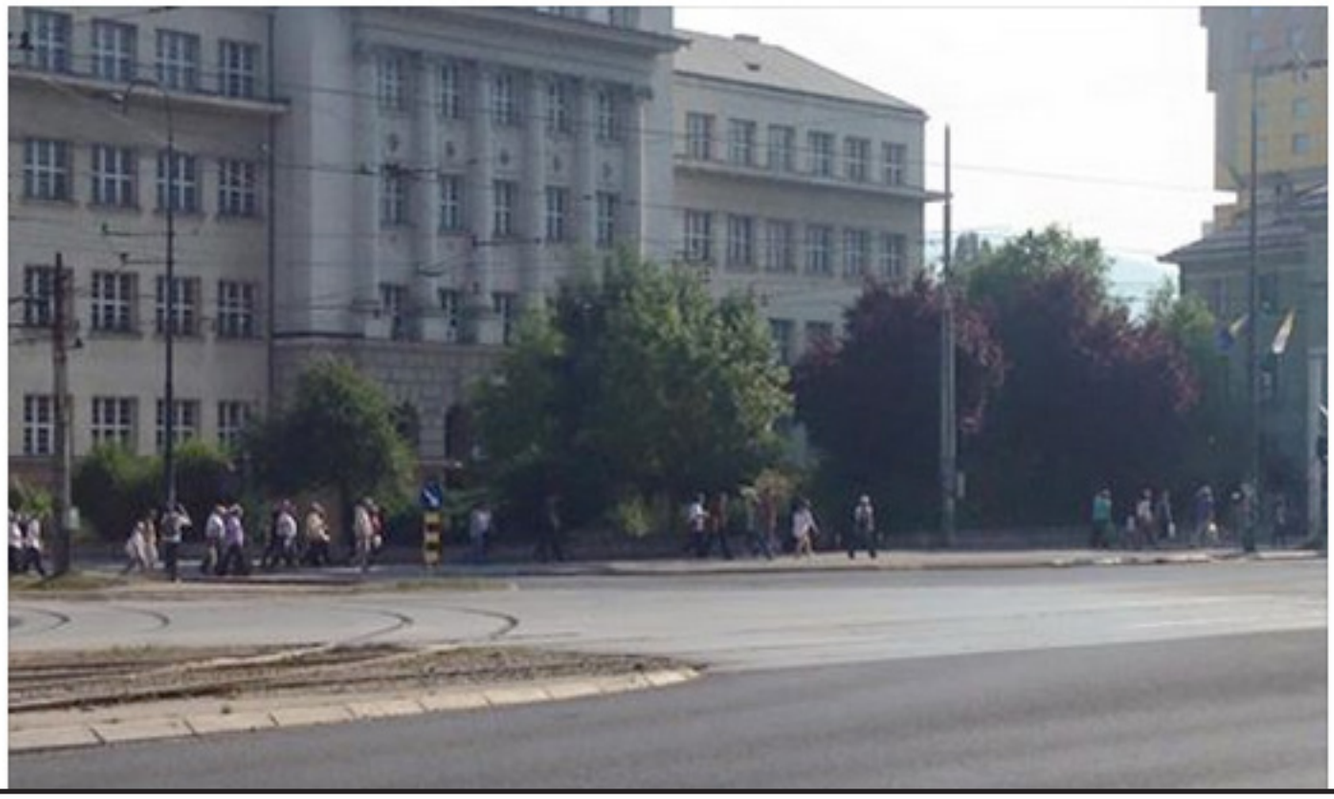

Anne Marie Alves-Curcic
June 6 at 11:38pm ·

Sve u svemu, kao neko ko je stalno na relaciji Beograd-Sarajevo, ne mogu da prezalim sto danas nisam bila u Sarajevu #PapaUSarajevu

Share · 18 2

#raja žali što ne može biti u Sarajevu

Azem Kurtić and 2 others follow

Loris Zubanović @LorisZubanovic · Jun 7
#Sarajevo nakon pape: Brojni turisti ostali u gradu balkans.aljazeera.net/vijesti/saraje... #AJBalkans #PapaFranjo #PapaUSarajevu #PapaUBiH #turizam

Sarajevo nakon pape: Brojni turisti ostali u gradu
Deseci hiljada ljudi bili su juče u gradu tokom posjete pape Franje, a veliki dio njih odlučio je produžiti boravak...
balkans.aljazeera.net

#koristi je bilo i u turizmu - ugodno s korisnim

Faruk Vele
June 6 at 9:41am ·

Zaista moramo biti ponosni na nasu drzavu #BiH i nase gradjane koji su ga dostojanstveno docekali. #papaubih #PapaSarajevo #PapaUSarajevu

Share · 68

#o'š na derbi? neću, ja ću na Papu.

Mirnes Kovac
June 6 at 1:14pm ·

Od danas pozdravljam samo pozdravom "Mir Vama" doduše u arapskoj verziji ljepše zvuči As-Salamu Alaikum! - Važno je značenje! Via Muhamed Velic
#PapaSarajevo

Like · Comment · Share · 37 1

#bitna je poruka, a ne jezik

Aida Alomerović
June 6 at 8:26pm · Edited ·

#SelamAlejkum #MirVama
Nećeš biti manji musliman ako prihvatiš drugog i drugačijeg, iskažeš mu poštovanje ili dobrodošlicu. Naprotiv, to je znak jakog imana i lijepog odgoja. To je znak lijepog mišljenja o Allahu, koji nas je stvorio različite. To je znak primjene lijepog islamskog principa gostoprimstva.
Ljubomora, inat ili bilo kakav neosnovani osjećaj ugroženosti su znaci slabog samopoštovanja.

Like · Comment · Share · 21 3

#MirAlejkum #SelamVama

Dželila Haskić
June 6 at 8:50am · Edited ·

Dobrodošao, Papa Franjo !!! 😀
#MirVama

Like · Share · 16

#dar nosi simboliku mira

Mirza Hebib
June 5 at 12:34pm · Sarajevo ·

Papa dolazi s porukom da je lijepo, normalno, štoviše dragocjeno kad jedni pored drugih u miru žive katolici s muslimanima, pa i s pravoslavnima ili židovima. #papaFranjo #PapauSarajevu

KOMENTAR JUTARNJEG LISTA Papa zna zašto dolazi u Sarajevo, a ne u Knin
Papa Franjo u subotu dolazi u Bosnu i Hercegovinu, u Sarajevo. U grad u kojem nismo čuli da maturalne zabave počinju zajedničkom molitvom, iako tamo već...
JUTARNJI.HR

Like · Comment · Share · 57 1

#kojuposlukuporati

Amar Jasika @AmarJasika · Jun 6
Danas je dokazano koliko je jaka Drzava Bosna i Hercegovina! U inat dusmanima!
#PapaUSarajevu

1 5

#Država, i to velikim

Haris Palalija
June 6 at 8:44pm · Edited ·

Svaka čast svim ljudima koji su učinili da ovaj dan protekne savršeno.
#PapaSarajevo

Like · Comment · Share · 11 1

#pomagao je i Enis Bešlagić

EL VA
June 6 at 7:04pm · Sarajevo ·

Ovi mladi sviraju i pjevaju Papi, kao da je njemu do fešte lik gotov presavrn'o. #PapaSarajevo

Like · Comment · Share ·

#može dobra šala i bez govora mržnje

PUTOVANJE: Od hobija do stručnog savjetovanja

Mogućnost da se tokom putovanja dobro provede, izbjegnu i riješe mogući problemi, uštedi na svim troškovima, a prije toga pročitaju i vide iskustva onih koji su isto mjesto već posjetili, želja su svakog putnika i posao neprofitne organizacije „Klub putnika“.

Piše: Ljupko Mišeljić
Foto: kluputnika.org

Mapa velikoafričkog i bliskoistočnog putovanja

Iako formalno registrovan kao udruženje građana, „Klub putnika“ radi i djeluje kao regionalni putnički centar, online magazin o geokulturi, te servis za samostalna putovanja. Članovi Kluba su većinom putnici iz Bosne i Hercegovine, Srbije, Hrvatske, ali i drugih zemalja, a članom se postaje besplatnom registracijom na forumu. Klub ne izdaje nikakve članske kartice i ne naplaćuje članarinu, ali je članovima preporučeno učešće u diskusijama i aktivnostima. Zbog mogućnosti da apliciraju na mnoge konkurse, registrovali su i udruženje u Hrvatskoj, dok konkretan plan postoji i za BiH i Crnu Goru.

Priča lišena materijalizma

Podrška članstvu i vidljivost svake aktivnosti ogleda se u internet platformi klubputnika.org, koja se sastoji od Foruma, Zbirke članaka i Baze informacija. Forum je najveća zajednica putnika i geofila na Balkanu, te broji više od 10.000 korisnika. Zbirka informacija se sastoji od putopisa, eseja, interviewa, foto-galerija, ilustracija, stripova i filmova, te se može okarakterisati kao subjektivni atlas i mapa univerzalnog ljudskog iskustva.

„Servis je tu da nam svima olakša i pojeftini putovanja. Svi mogu putovati, bez obzira na materijalne mogućnosti, ako su spremni da se odreknu komfora – i ako znaju kako. Pored svih informacija, Klub je svojim članovima obezbijedio i brojne popuste u trgovinama specijalizovane opreme, avio-karata, putničkog osiguranja, škola i kurseva stranih jezika, putničkog osiguranja, prenoćišta i mnoge druge pogodnosti“, rekao je Boris Maksimović, član Kluba.

Budući da osnivači i članovi od Kluba ne žele napraviti udruženje kojem će jedini izvor prihoda biti donacije, oni su sklopili ugovore o ustupanju prostora oglašivačima koji, na neki od načina, imaju dodirnih tačaka sa aktivnostima i ciljevima udruženja. Iako su urednici i moderatori platforme iz svih krajeva svijeta (Brazil, Portugal, Srbija, Hrvatska, BiH, SAD...), njihov angažman je na volonterskoj bazi.

Dođi, javi, prespavaj

Najozbiljniji i najdugotrajniji projekat Kluba je „Putnička kuća“. Riječ je o stambenom prostoru koji se, zahvaljujući donacijama, iznajmi svakog ljeta na nekoj od destinacija, a koji služi za besplatan smještaj putnika iz svih dijelova svijeta. Cilj projekta je međusobno upoznati, zbližiti i umrežiti sve putnike koji tokom svog boravka razmjenjuju priče i iskustva, a ujedno i izgraditi globalnu kulturu samostalnih, istraživačkih i kreativnih putovanja.

„Mjesto za Putničku kuću nije lako oda-

brati. U igri su mnogi faktori poput zanimljivosti destinacije, životnog standarda i cijena, udaljenosti od Balkana, mjesta iz kojih dolaze posjetioci i korisnici sajta, putne infrastrukture, pa i mogućnosti bezviznog ulaska u zemlju putnicima iz Zapadog i Istočnog bloka zemalja. Najvažniji rezultat ovog projekta upravo su ljudi različitih kultura, mišljenja i stavova iz svih krajeva svijeta koji, dijeleći mali prostor, savršeno sarađuju i funkcionišu, paze na tuđe potrebe i trude se da doprinesu na razne načine“, navode iz Kluba.

Projekat „Putničke kuće“ do sada je proveden u Istanbulu (2012.), Granadi (2013.) i Tbilisiju (2014.), a od 1. jula do 1. septembra ove godine biče održan i u Atini. Pravila boravka u kući određuju da se državljani BiH, Srbije, Crne Gore i Hrvatske mogu zadržati najduže šest noći, a svi ostali putinici četiri. U Klubu navode kako je razlog ovog ograničenja činjenica da im „u goste“ dolazi veliki broj putnika, a ne žele nikoga odbiti zbog nedostatka prostora. Ukoliko je neko od putnika zainteresovan da se ozbiljnije posveti radu u samoj kući, postoji i mogućnost dužeg ostanka. Zastupajući isti princip, putničke kuće su u prethodne dvije godine ugostile ukupno 784 putnika, što je u prosjeku oko sedam dnevno. Najmlađi gost do sada imao je samo 10 mjeseci, a najstariji 64 godine. „Putnička kuća“ ujedno je i jedini projekat Kluba koji, prema samoj prirodi, mora biti oslonjen na donacije“.

Susret uživo se ne može izguglati

Pored savjetovanja putnika, objavljivanja priručnika i uputstava, pomoći u smještaju i sređivanja popusta, jedan od ciljeva Kluba je i prenijeti utiske sa putovanja, te doživljaje i priče sa mjesta i o mjestima na kojima su bili. Tokom putovanja, u 2009. i 2010. godini, urednici platforme, Lazar Pašćaović, Uroš Krčadinac i Marko Đedović, vodili su blog pod nazivom „Povratak u Afriku“, od koga je nastala i knjiga. Naziv bloga, prema njihovom objašnjenju, podsjeća na tvrdnju da su ljudi nastali u Africi i odande se raširili po cijelom svijetu - migracijama i putovanjima.

„Kada mi je Lazar ponudio da odemo u Afriku, osjetio sam da je to prelomna tačka, šansa koja se neće ponoviti. Ne samo zbog putovaja, već zbog toga što smo planirali da pišemo, čitamo, učimo, razgovaramo, da se unesemo i zagazimo. Željeli smo da promijenimo ugao gledanja, ali ne onaj akademski ili kafanski, nego onaj unutrašnji, koji boli. Na tom putovaju sam shvatio da želim ozbiljno investirati vrijeme i energiju u Klub putnika. Znam koliko je to iskustvo značilo za mene i vjerujem da bi mogao značiti i za nekog drugog. Vjerujem i želim da gradim nešto što u današnje vrijeme predstavlja istinsku rijetkost - zajednicu zasnovanu na vrijednosti, a ne na profitu“, objasnio je Uroš

Četiri godine kasnije, 2013., Uroš i Lazar su ponovo otišli u Afriku – ovaj put Zapadnu – i snimili gomilu video-materijala, uglavnom njihovih razgovora sa žiteljima Sahare. Sav taj materijal su, međutim, stavili na stranu te odlučili da prvo dovrše knjigu o prvom putovanju, koju pišu otkako su se vratili.

„Naš odlazak u Afriku bio je namjeran silazak na deponiju čovječanstva. Nismo išli na safari. Nismo išli na plaže Zanzibara niti smo se peli na Kilimandžaro. Putovali smo stopom, pješke i javnim prevozom, živjeli u zloglasnim kartonskim naseljima afričkih metropola i u selima bez vode i struje, ulazili ljudima u kola, kuće i živote. Išli smo da posjetimo Afrikance i pitamo ih kako su, kako žive, šta sanjaju, čega se plaše, o čemu misle“, rekao je Lazar.

„Bantustan“

O velikom bliskoistočom i afričkom putovanju svjedoči i knjiga pod nazivom „Bantustan“, koja je Lazarev, Urošev i Markov koautorski rad.

„Poslije povratka iz Afrike, pet godina smo prelazili svoje bilješke, susret po susret, čovjeka po čovjeka, događaj po događaj, i od toga pravili knjigu. Napisali smo je mnogo puta, i svaki put bi nam na kraju zvučala nedovoljno, neiskreno, lažno, pa bismo je uništili i krenuli ispočetka. Ona sada predstavlja stoperski zapis od Balkana do juga Afrike“, objašnjava Lazar.

„Bantustan“ čine priče i crteži, intervjui i mape, pjesme i dokumenti. On je istovremeno udžbenik za samostalna putovanja, intimna ispovijest, ilustrovani atlas, zbirka čudnih sudbina, popis malih tajni i sramota. To je putopis, roman, atlas i enciklopedija.

Ovo djelo je i po načinu pisanja i pripovijedanja mješavina verbalnog i vizuelnog, te se može čitati linearno (kao što se knjige obično i čitaju, op.aut.), kartografski-gledanjem mape i biranjem priča, te putem interneta-čitanjem geografskih koordinata, praćenjem linkova i skeniranjem QR kodova.

„‘Bantustan’ nadrasta puko svjedočanstvo o jednom putovanju te, usudiću se ustvrditi, pokazuje jedan put kojim budući romani mogu ići. Ovo je djelo i pripovijest o srazu čovjeka sa drugim i drugačijim, o njegovoj želji za otkrivanjem i razumijevanjem svijeta u sebi i sebe u svijetu. U svakom slučaju, autentičniji je i punokrvniji od mnogih djela koja se na ovim prostorima izdaju za romane, a nisu drugo do li isprazne hiljadustranične kolumne, kafanske mudrolije i lične, ostatku svijeta nezanimljive ispovijesti“, rekao je Elis Bektaš, književnik i recenzent knjige.

Iako je riječ o knjizi velikog formata, obima (360 stranica) i tvrdih korica, jedno izdanje „Bantustana“ može se kupiti za 10 KM, zbog toga što je Klub koncipiran da proizvodi njegovog rada budu dostupni svima.

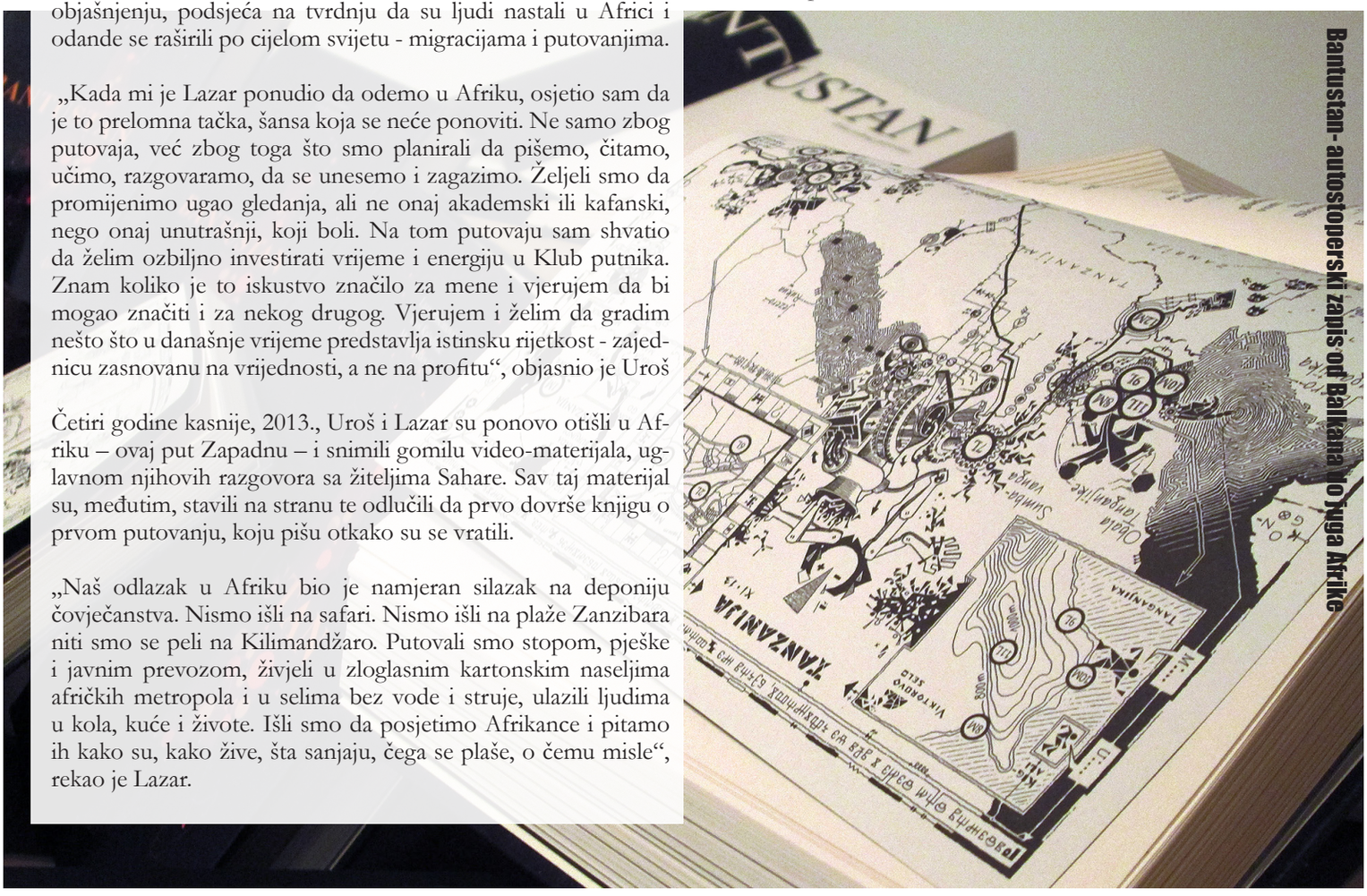

Bantustan- autostoperski zapis od Balkana do juga Afrike

Preparati za uspjeh - iluzija o na-pretku bez posljedica

Mladi sportaši se najčešće odlučuju na korištenje dopinga radi želje za brzim primjetnim rezultatima, vrlo često su pod pritiskom trenera, suigrača, nekada i roditelja da postignu veliki uspjeh. Koriste se za poboljšanje izdržljivosti, ubrzanje oporavka nakon velikih napora i ozbiljnih povreda, te za povišenje praga tolerantnosti na bol. Pri tome su sportaši vrlo rijetko svjesni rizika, štetnih posljedica po zdravlje, i po karijeru.

Piše: Hana Čolić

Kad želja za napredovanjem preraste u neutaživu potrebu za pobjedom, fair play pada u drugi plan. Sportaš se okreće nedozvoljenim metodama kako bi došao do željenog cilja, a to uglavnom podrazumijeva korištenje različitih zabranjenih supstanci - dopinga. Iako tabu tema, ovaj vid suplementacije u praksi je vrlo zastupljen.

Zakonske regulative i antidoping kontrola

Agencija za antidoping kontrolu BiH 25. februara 2008. godine usvojila je Zakon o sportu u Bosni i Hercegovini, čiji član 49 kaže kako je: „svim sportistima i učesnicima u sportu zabranjeno da uzimaju nedozvoljena stimulativna sredstva, da ih daju, kao i da podstiču njihovo korišćenje, u skladu sa pravilima Svjetske antidoping agencije (WADA)".

Prema Svjetskom antidoping Kodeksu, usvojenom 2003. godine od strane Svjetske Agencije za antidoping kontrolu, a izmijenjenom na snazi od 2009. godine, doping je definiran kao postojanje jednog ili više kršenja antidoping pravila navedenih u članu 2 Kodeksa, a to su redom: Prisutstvo zabranjene supstance ili njenih metabolita ili markera u uzorku sportaša; korištenje zabranjene supstance ili metoda od strane sportaša; izbjegavanje, odbijanje ili propuštanje davanja uzorka za testiranje; ometanje bilo kojeg dijela doping kontrole; posjedovanje zabranjene supstance ili metoda; prodaja, transport, slanje, isporuka ili distribucija bilo koje zabranjene supstance ili metode; davanje bilo kojem sportisti na natjecanju ili izvan natjecanja bilo koje zabranjene supstance ili metoda; asistiranje, podsticanje, pomaganje, podržavanje, stvaranje uslova, prikrivanje, ili bilo koji drugi način učestvovanja u kršenju antidoping pravila; te udruživanje sportaša s bilo kojim licem u nadležnosti antidoping organizacije u profesionalnom ili sa sportom povezanom svojstvu, ili pokušaj bilo kojeg od navedenih postupanja.

Svjetska antidoping agencija svake godine ažurira postojeću listu nedozvoljenih supstanci i metoda, koje državne antidoping agencije preuzimaju djelomično ili u cjelosti, kako bi kontrolirale sportiste na regionalnom nivou. Na listi objavljenoj za 2015. godinu, našlo se više od 250 različitih supstanci, koje se mogu testiranjem otkriti u uzorku sportiste. Glavne i neke od najčešće korištenih grupa nedozvoljenih supstanci su: anabolička sredstva i steroidi, beta-2 agonisti, peptidni i hormoni rasta, modulatori metabolizma, diuretici, stimulansi, glikokortikoidi, beta-blokatori, te lake i teške opojne droge svih vrsta. Među 250 različitih vrsta supstanci, posebno se izdvajaju boldenon, metilheksanamin, anabolički steroid, metandienon, amfetamin, marihuana, te hormon rasta kao najzastupljeniji i najpoznatiji.

U pojedinim sportovima, poput sportova u avijaciji, streljaštva, automobilizma, motociklizma, jedrenja, itd., nije dozvoljen ni alkohol, a gotovo sva svjetska i regionalna natjecanja u gotovo bilo kojem sportu zabranjuju konzumaciju kofeina prije nastupa.

Suspenzije i druge posljedice

Prema odrednicama antidoping Kodeksa WADA-e, određene su i sankcije za prekršitelje Kodeksa. To su uglavnom suspenzije koje se kreću u rasponu od nekoliko tjedana do 12 mjeseci, u većini slučajeva ne preko dvije godine, a u posebnim slučajevima pojavljuju se i presedani gdje sportaši dobivaju više godišnju (od 4 do 10 godina), ili čak i doživotnu suspenziju. Suspenzije najčešće simboliziraju period tijekom kojeg se sportaš smatra nepodobnim za natjecanja i treninge, u slučaju da je još uvijek pod utjecajem nedozvoljenih supstanci. Gotovo isključivo sportaš biva diskvalificiran sa svih natjecanja i liga u kojima se u tom momentu natječe, te mora predati sve svoje medalje, odnosno biva lišen svih dotadašnjih priznanja, bez obzira je li ih dobio

za vrijeme korištenja nedozvoljenih supstanci, ili ne. Maloljetnici uvijek snose iste sankcije kao i punoljetni sportaši.

Neki od povijesno najpoznatijih svjetskih slučajeva dopinga uključuju biciklistu Lancea Armstronga, koji je 2012. godine lišen, između ostalog, čak sedam titula s Tour de Francea; američku atletičarku Marion Jones, optuženu za sudjelovanje u doping aferi BALCO 2004. godine, kada je predala čak pet olimpijskih medalja osvojenih 2000. godine; te američkog atletičara Tysona Gaya, koji je držao državni rekord u trci 100m, drugi najbolji svjetski rezultat, poslije Usaina Bolta, i nebrojeno medalja u različitim atletskim disciplinama, što mu je poništeno kada je za vrijeme Svjetskog prvenstva u Moskvi otkriveno da je pozitivan na nedozvoljene supstance.

„U BiH je do danas sankcionirano 12 sportista, sa suspenzijama u trajanju od tri mjeseca do četiri godine, s iznimkom trenera maloljetnog dizača tegova, koji je dobio doživotnu suspenziju.

Zastupljenost upotrebe doping sredstava među sportistima u Bosni i Hercegovini ipak ne odskače od svjetskog prosjeka te se na godišnjem nivou kreće imeđu 1-1,5%, a najveći broj kršenja antidoping pravila zabilježen je u rukometu i kick-boksu“, rekao je za naš časopis Slavko Matić, direktor Agencije za antidoping kontrolu BiH.

Cijene i konkurencija na tržištu

Kroz razgovor s prodavcima u nekoliko protein shopova u Sarajevu, saznali smo da se konzumiranju nedozvoljenih supstanci ipak najčešće okreću rekreativci i sportaši amateri, u najvećem broju dizači tegova, bodybuilderi i tzv. powerlifteri, i to uglavnom zato što su nespremni da odvoje dovoljno vremena za svoje ciljeve. Prodavci iz svakog od posjećenih protein shopova svjedoče da im barem nekoliko puta godišnje dolaze ljudi koji očekuju da će u radnji naći ili traženu nedozvoljenu supstancu, ili barem kontakt nekog dilera, iako uvijek iz radnje izađu praznih ruku.

„Nažalost, suplementi sportašima ne omogućavaju dovoljno brze željene rezultate, pa se neki od njih okreću nelegalnim supstancama, koje je u posljednje vrijeme prilično jednostavno nabaviti“, odgovorio nam je jedan prodavac i savjetnik u prehrani.

Doping se inače može naći na crnom tržištu, kod uličnih preprodavača, a neke specifične supstance mogu se sa ili bez recepta kupiti i u lokalnoj apoteci, poput injekcija testosterona za hormonsku terapiju.

Profesionalni preprodavači su vrlo rijetko ili nikada korisnici dopinga, i vrlo dobro kontroliraju svoju mrežu, tako da ih vlasti ne mogu otkriti. Neki od njih su taksisti, čak i vozači autobusa, ponekad i zdravstveni radnici, koji krijumčare lijekove i druge bolničke preparate, ili sami proizvode supstance u tzv. underground laboratorijama.

Na našim prostorima preprodavači obično uvoze robu. Tako npr. steroide nabavljaju u Bugarskoj i Turskoj, ponešto i u Beogradu. Na crnom tržištu u BiH najtraženije supstance su: Testosteron Galenika, Dianabol (tzv. plava srca), Trenbolon, Masteron, Decadurabolin, Winstrol, te različiti amfetamini, anabolički steroidi i hormoni rasta.

Najjeftinija varijanta dopinga su ampule testosterona koje se u apotekama mogu kupiti za oko 4,5 KM. Cijene dopinga na crnom tržištu su poprilično visoke, s nekim iznimkama, i kreću se u rasponu od 30 do čak 600 KM. Jedna od jeftinijih nelegalnih supstanci je Dianabol, koji se može nabaviti za 40 do 60 KM. Hormon rasta je u BiH vrlo teško naći i obično košta oko 200 eura, a injekcije za privremenu deaktivaciju receptora bola, koju obično koriste MMA i kick box borci, nabavljaju se po minimalnoj cijeni od 300 eura.

Kad zaigra srce od dopinga

Mladi sportaši se najčešće odlučuju na korištenje dopinga radi želje za brzim primjetnim rezultatima, vrlo često su pod pritiskom trenera, suigrača, nekada i roditelja da postignu veliki uspjeh. Koriste se za poboljšanje izdržljivosti, ubrzanje oporavka nakon velikih napora i ozbiljnih povreda, te za povišenje praga tolerantnosti na bol. Pri tome su sportaši vrlo rijetko svjesni rizika, štetnih posljedica po zdravlje, i po karijeru. Jedan korisnik web stranice www.fitness.com.hr u otvorenoj diskusiji foruma te stranice objašnjava zašto se sportaši okreću nedozvoljenim supstancama: „U ljudskoj psihi je da uvijek želi više, mnogo puta bez obzira na sve. Ali bez obzira što koriste, i dalje se trebaju

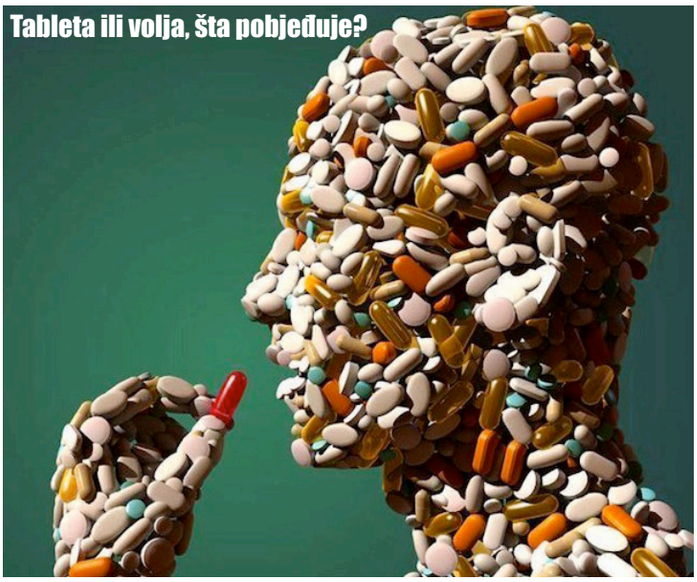
Tableta ili volja, šta pobjeđuje?

ubijati od treninga i živjeti kao sportaši, doping je samo taj extra edge.“

Većina nedozvoljenih supstanci se koristi u medicini za liječenje različitih ozbiljnih zdravstvenih stanja, neke od njih su se koristile na životinjama ili za drogiranje i mučenje ljudi tijekom ratova, a razvitak novih, naprednijih supstanci gotovo je nezaustavljiv. Danas se govori čak i o supstancama koje se spravljaju prema DNK svakog pojedinca, stvarajući bolji odgovor organizma i, samim tim, bolje rezultate, ali u isto vrijeme postaju sve kompleksnije za otkrivanje.

Doping supstance također dužom upotrebom izazivaju ozbiljne poremećaje u organizmu, a nerijetko i zamjetne promjene ponašanja, pojavu agresivnosti, nervoze, nemogućnosti kontroliranja. Iako se službeno doping ne smatra opijatom, on izaziva ozbiljnu ovisnost, koje sportaši vrlo često nisu ni svjesni. Prema riječima direktora Antidoping agencije BiH, Slavka Matića, najozbiljnije posljedice za korisnika ostavljaju anabolički steroidi, narkotici, diuretici i stimulansi.

Jedan od kažnjenih bosanskohercegovačkih sportaša otkrio nam je svoje iskustvo korištenja dopinga.

„Prije dopinga sam bio veoma uspješan. Nisam ga baš dugo koristio, i nažalost, nije mi donio nikakve rezultate. Noć kada sam bio testiran i noć kada sam čuo da sam pozitivan su mi bile dvije najgore noći u zivotu, a period nakon svega toga bio je veoma mračan. Imao sam sreću sto su moji roditelji, sestra i djevojka bili uz mene i pomogli mi da prebrodim sve to“, povjerava se on. „Ne volim se prisjećati tog razdoblja svog života, bilo je veoma teško i posljedice su bile ogromne. Izgubio sam mjesto u reprezentaciji, mjesto u klubu također, iznevjerio sam porodicu i sve koji su vjerovali u mene. Jednostavno nije bilo vrijedno tog rizika.“

Upotreba dopinga i borba protiv njega postaju svakodnevnica sportskog života, sportaši se sve manje odupiru neutaživoj gladi za pobjedom i nadmoći, a sve češće se okreću ilegalnim sredstvima i metodama kako bi došli do željenog cilja. Upotreba zabranjenih supstanci u sportu se strogo osuđuje bez obzira na njihovu potencijalno veliku dobrobit i diskutabilno malu štetnost, jer, na koncu, ugrožava zdrav sportski duh i način života zbog kojih se u početku svaki sportaš odlučuje na takvu karijeru.

Godina prođe, oporavak ni sad

Prošlo je godinu dana od poplava, reanimacija poplavljenih područja uveliko traje, a novi projekti za sanaciju se potpisuju svakim danom. Kao najveći izvor i nada za sanaciju sredstava služe nam strani investitori, od kojih očekujemo „bolje sutra“, a oni od nas stabilnost i prihode u dalekoj budućnosti.

Piše: Nebojša Sičić

Foto: Haris Begić i Adnan Mahmić

Samo jednu godinu unazad

Iako je prošlo godinu dana od majskih poplava, sanacija objekata s nastalom štetom i revitalizacija više od 25 gradova Bosne i Hercegovine još uvijek traje, a sveopšta katastrofa je za posljedicu imala raseljenje oko 83.000 ljudi, od kojih je 1.400 ljudi zbrinuto u privatnim smještajima, ali se neki zbog ogromnih šteta ipak nisu uspjeli vratiti u svoje domove. Uz ogromne materijalne štete u procijenjenom iznosu od čak četiri milijarde KM, stanovništvo BiH je pretrpjelo i psihološku traumu.

„Psihološka kriza je nešto što je izvan ljudskog uobičajenog iskustva i nešto što niko ne očekuje, nešto što se može desiti bilo kome, bilo gdje, bilo kad. Ljudi osjećaju potpunu bespomoćnost, šok, strah, nevjericu, nerijetko ljutnju i tugu“, izjavila je psihologinja Ines Štimjanin iz zeničkog Centra za mentalno zdravlje.

Napredak ili težnja ka prethodnom?

Jedan od programa koji su se provodili u cilju uspostavljanja normalnih uslova za život u BiH je UN program „Danas za nas“, koji je počeo u julu 2014. godine. Finansiran je od strane 28 donatora, a vrijedan je 22,6 miliona američkih dolara. Program se sastojao od pojedinačnih projekata, od kojih se većina bazirala na doniranje bespovratnih sredstava. Tako, primjerice, u seoskim najoštećenijim sredinama donacije su podrazumijevale stočnu hranu, plastenike, itd. Organizacija za prehranu i poljoprivredu (FAO) je osigurala pomoć za 45 opština i 4.873 poljoprivrednih korisnika, a UNDP je donirao plastenike za povrće i voće za 122 korisnika.

I za Šamac je izdvojen dio stranih donacija, pa je tako Vlada Japana donirala 300, 000 KM za sanaciju Doma Zdravlja i Osnovne škole u Šamcu. Na posebnoj sjednici, opština Šamac je uručila oko 700 zahvalnica različitim donatorima, investitorima za učestvovanje u oporavku od poplava, kao što su UNDP, Vlada Japana, Vatrogasna brigada Poljske itd.

Nakon godinu dana pokušaja stabilizacije i sanacije svih šteta u iznosu od 101 miliona KM, Šamac još uvijek osjeća posljedice vode koja se zadržala 11 dana u majskim poplavama. Do danas su realizirana 82 projekta u cilju obnove svih oštećenih objekata, a do kraja godine će biti uloženo još 10 miliona KM. Vlada RS-a je uložila za oporovak od poplava vaučere vrijedne 13,36 miliona maraka, ali potpuni oporavak i stabilnost još uvijek nisu ostvareni.

Šamac na vodi, Šamac na nafti

Glavni prioritet oporavka predstavlja privreda, uzimajući u obzir geografsko područje i prijašnje stanje Šamca. „Hitno nam trebaju strani investitori, pokretanje privrede, poljoprivrede i svih kapaciteta kojima raspolažemo. Potrebna nam je pomoć Vlade RS, jer mi ne možemo obezbijediti kontakte sa velikim investitorima. Apelujem na Vladu RS da joj Šamac bude prioritet, jer nam treba najmanje 1.000 radnih mjesta“, ističe načelnik opštine Šamac, Savo Minić.

U okolini Šamca, prema preliminarnim istraživanjima, pronađena je nafta, a

načelnik ističe da ukoliko dođe do eksploatacije, godišnji prihodi bi trebali iznositi od 600.000 do 800.000 KM. Ovakva investicija bi imala za posljedicu porast kapaciteta opštine, otvaranja novih radnih mjesta, a postoje naznake i za otvaranje cjevovoda. Pored toga, potpisan je projekat vrijedan četiri miliona maraka o rekonstrukciji vodovodne mreže. Po završetku EU projekta za oporavak od poplava očekuje se i novih 300 stambenih objekata.

S obzirom na poljoprivredni potencijal Bosne i Hercegovine, bilo je neizbježno provesti istraživanje o stanju zemljišta, kako bi se procijenio stepen kontaminiranosti poplavljenog zemljišta sa različitim

hemijskim polutantima. U mjestima gdje se vršilo istraživanje, utvrđeni su prekomjerni nivoi teških metala u zemljištu.

Vlasti su sve obezbijedile, samo još nije stiglo

Još jedan od teže pogođenih gradova u prošlogodišnjim poplavama bio je Maglaj, gdje se procjenjuje da štete u privredi i infrastrukturi iznose više od 166 miliona KM. Od 297 poplavljenih privrednih objekata, njih 273 je nastavilo sa radom uz otežane uslove i značajna smanjenja sredstava. Najsvjetlija tačka bila je brz oporavak kompanije „Natron-Hayat“, u kojoj je zaposleno 900 ljudi, iako su štete načinjenje kompaniji iznosile 66,5 milona KM. U Maglaju su s razlogom ulagana mnoga sredstva za oporavak grada, od

kojih je putem EU programa realizirana pomoć u vrijednosti od 3,12 miliona eura, dok je u sklopu UN-ovog programa „Da nas za nas“ investirano približno 500.000 KM u ekonomski sektor.

“Mnogo se učinilo na obnovi stambenog fonda, zahvaljujući raznim organizacijama i donatorima. Imamo problem jer je više od 500 kuća obnovljeno iz vlastitih sredstava vlasnika, ti građani očekuju pomoć, a do novca je veoma teško doći”, izjavio je za klix.ba načelnik Mehmed Mustabašić. Ukupno je poplavljeno 1499 stambenih objekata, a do danas ih je obnovljeno 650. Dodatni problem za stanovnike opštine Maglaj su klizišta, pri čemu je njih 75 još uvijek aktivno, te ugrožava objekte i infrastrukturu grada i okoline, a procjenjuje se da je potrebno 15 miliona KM za njihovu sanaciju.

U 2015. godini potpisan je ugovor za sanaciju klizišta na području Maglaja u vrijednosti 869.902 KM, a sredstva za realizaciju projekta su izdvojena iz Federalnog fonda za pomoć nastradalim područjima i Katoličkog servisa za pomoć. Također, kompletan budžet grada predviđen za 2015. godinu je potrošen u prva tri mjeseca, što govori o razmjerama u poplavama nastale štete.

S obzirom da je novac stanovnicima Maglaja prijeko potreban, a do koga je veoma teško doći bez inostranih donatora, građani su na svoju incijativu iz vlastitih sredstava obnovili preko 500 stambenih objekata, što pokazuje nevjerovatan duh i volju stanovnika poplavljenog grada.

Solidarnost u kulturi i obrazovanju

U vrijeme sveopšte katastrofe, kada su znanje i književnost ostali u drugom planu, projekat „Poplava optimizma“ je došao kao pravo osvježenje u gradovima koji su najviše pogođeni elementarnim nepogodoma u maju prošle godine, Šamcu i Maglaju. Asocijacija srednjoškolaca u Bosni i Hercegovini je donirala 1200 knjiga, od kojih je 590 donirano biblioteci u Maglaju, a 530 biblioteci u Šamcu uz glavnog financijskog pokrovitelja, Fondaciju Schüler Helfen Leben. Pored toga, obnovljeni su i dijelovi prostora u bibliotekama u Šamcu i Maglaju,

a u implementaciji projekta učestvovali su srednjoškolci iz Kaknja, Brčkog, Gradačca, Odžaka, Modriče, Zenice, Sarajeva i Fojnice.

„Projekat je nastao kao znak podrške i solidarnosti prema srednjoškolcima i mladima iz gradova koji su zahvaćeni prošlogodišnjim majskim poplavama, željeli smo konkretno pomoći mladima. Cilj je bio sakupiti što je više knjiga za poplavljene biblioteke iz Maglaja i Šamca, te motivisati srednjoškolce na dalji angažman i pomoć njihovoj zajednici“, izjavio je za naš magazin koordinator projekta, Nedžad Kamenica.

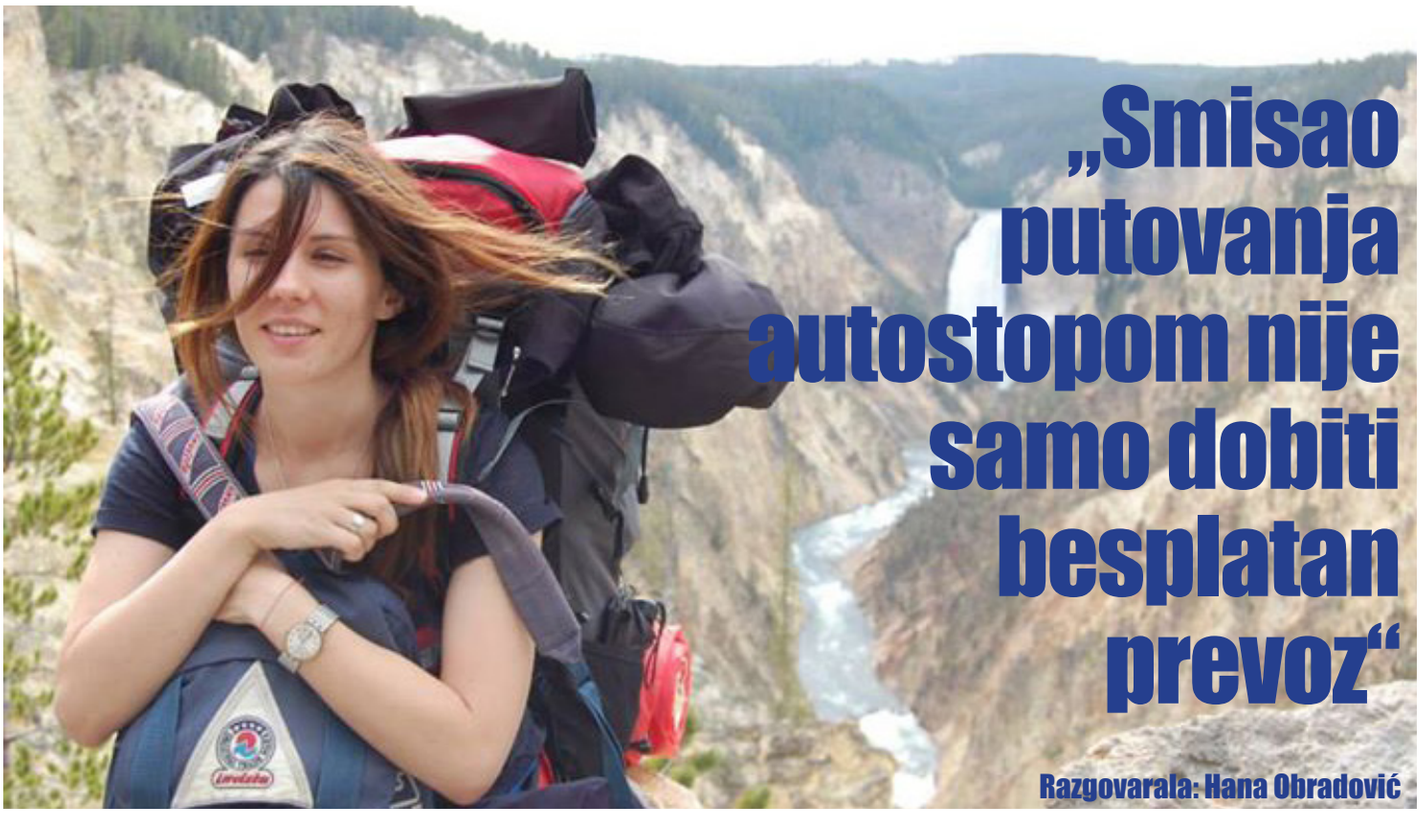

„Smisao putovanja autostopom nije samo dobiti besplatan prevoz“

Razgovarala: Hana Obradović

Šejla Kulenović (24) i Alen Duspara (24) iz Sarajeva, osim magistarskog studija na Fakultetu za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije, slobodno vrijeme provode volontirajući u azilu za pse lutalice, te skupljajući pečate u pasošu. Da stvar bude zanimljivija, ovo posljednje oni čine na sasvim nekonvencionalan način – putujući po dalekim zemljama koristeći palčeve umjesto autobuskih, voznih i avionskih karata. Na taj način su u proteklih pet godina obišli nešto više od 25 zemalja, na četiri kontinenta.

KARIKE: Kako je izgledalo vaše prvo stopiranje/low-budget putovanje?
Šejla: Prvo autostopersko iskustvo došlo je veoma spontano. Nakon što je pored nas prošla nekolicina autobusa, shvatili smo da ipak nema smisla stajati na autobuskoj stanici koja ne služi toj svrsi, te smo bez mnogo diskusije stidljivo podigli palčeve u zrak, nadajući se da ćemo već nekako stići do Dubrovnika, koji je bio naš cilj. Morali smo izgledati samouvjereno, iako još uvijek pamtim da sam pažljivo skretala pogled prilikom prolaska prvih nekoliko automobila. Čekali smo svega nekoliko minuta i stao nam je jedan momak koji nas je odvezao direktno u Dubrovnik. Shvativši da smo uspješno obavili posao, počeli smo intenzivno stopirati.
Alen: Sjećam se da nije bilo najprijatnije, međutim, u tom trenutku autostop je bio nužno zlo. Nismo ni slutili da će nam se toliko dopasti. Stao nam je veoma brzo momak u starom sivom Golfu, bio je veoma komunikativan i zanimljiv, svidjeli smo mu se i odvezao nas je do samog centra Dubrovnika. Već pri izlasku iz njegovog automobila počeli smo kovati planove gdje bismo sve mogli putovati autostopom. Svako naredno autostopersko iskustvo bilo je zanimljivije od prethodnog ili smo se bar trudili učiniti ga takvim.

KARIKE: Percepcija o putovanju s neznancima je vrlo često iskrivljena. Kakvi su vaši savjeti ljudima koji stopiraju? Kako isplanirati put, šta treba imati na umu i koliki budžet spremiti?
Šejla: Često pokušavam objasniti ljudima oko sebe da smisao autostopa nije samo dobiti besplatnu vožnju, nego upoznati nove ljude, steći prijateljstva, upoznati predjele u koje putujete, iz ugla lokalnog stanovništva. Stopiranje je obostrana nesigurnost. U onoj mjeri u kojoj mi nismo sigurni da li ulazimo u auto psihopate i serijskog ubice, u toj mjeri ni druga strana nije sigurna da li smo mi opasni. Iz vlastitog iskustva mogu vam reći da će vam češće stati i povesti vas ljudi koji su nekada stopirali, koji žele pomoći, koji su nostalgični, jer nisu najbolje godine iskoristili za putovanja. Put treba pažljivo isplanirati i razmotriti rezervne opcije prevoza i smještaja. No, treba biti svjestan i činjenice da nikada neće sve ići po planu. Nikada nemojte ponijeti mnogo bespotrebnih stvari, zbog kojih bi vam se putovanje moglo pretvoriti u noćnu moru. Vreća za spavanje neka vam bude prioritet. Mi putujemo sa veoma skromnim budžetom (stopiramo, koristimo couchsurfing ili šator, ponekad i hostele), međutim, veoma je važno ponijeti dovoljno novca za svaki slučaj.

Alen: Živimo u konzervativnom društvu u kome je autostop predstavljen kao izazivanje sudbine, a ne kao mogući način putovanja sa skromnim, studentskim budžetom, način upoznavanja drugih kultura, ljudi, način da čujete toliko različitih životnih priča da obogatite sopstveni život novim prijateljstvima koja traju i danas. Moje iskustvo je odlično. Trudim se ohrabriti mlade ljude da krenu putovati na bilo koji način, jer iz vlastitog iskustva znam da se samo takva iskustva i momenti pamte cijeli život, dok cjeloživotno sjedenje u kafićima vrlo brzo isčezne. Uvijek se prije putovanja upoznajte sa običajima i kulturom zemlje u koju putujete, kako biste mogli ispoštovati osnovne norme i ne odudarati od okoline. Napravite planove, iako znajte da neće sve biti po planu, čak ni po onom rezervnom. Ponesite što manje odjeće kako ne biste pamtili putovanje po mukama koje vam je zadao backpack. Kada je u pitanju budžet, najsigurnije je ponijeti više novca u slučaju neke nezgode.

KARIKE: Putovali ste u Afriku, na Bliski Istok, u Sjedinjene Američke Države, a nedavno ste posjetili i Skandinaviju. Postoje li neke značajne razlike u praksama putovanja autostopom?
Šejla: Postoje značajne razlike. Obično na stranici hitchwiki.org provjerimo da li je komplikovano stopirati u zemlji u koju putujemo. Iako sreća igra veliku ulogu, mislim da je mjesto presudno. Potrebno je stati na izlaz iz grada na mjesto gdje automobili ne mogu razviti veliku brzinu, te na dovoljno široko proširenje da bi zaustavljanje bilo sigurno. Potrebno je ostvariti kontakt očima, te biti veseo, a istovremeno ne izgledati kao da vam je svejedno da li će vam neko stati. Sada zvuči kao nauka, ali je u principu veoma jednostavno, avanturistično i zanimljivo. Najjednostavnije stopiranje nam je bilo u Turskoj i Iraku. Često nema potrebe ni podići prst u zrak, a automobili staju nudeći prevoz, pomoć, čaj, ručak i društvo.

Alen: Stopiranje po modernim, evropskim državama značajno se razlikuje od stopiranja u Africi ili Bliskom Istoku. No, ne mora biti pravilo. Stopirajući Evropom ili u Americi nikada nismo ostali na cesti, iako smo ponekad čekali veoma dugo. Najbitnije je ne izgubiti volju, pjevati, plesati i čekati ili potražiti neko bolje mjesto za stopiranje.

KARIKE: Gdje ste se osjećali najsigurnije i gdje ste najviše uživali?
Šejla: Skoro uvijek sam se osjećala sigurno i uživala sam, a kažem –skoro- jer sam se upravo sjetila čovjeka koji nam je stao kada smo stopirali prema Sahari. Jedina cesta koja postoji ima jednu traku, a dvosmjerna je ulica, te je potrebno skloniti se ukoliko vidite da vam u susret ide drugi automobil. Naš vozač je bio tvrdoglav i nije se htio skloniti, pa smo imali sudar. Srećom, nije bilo posljedica osim malog oštećenja automobila.

Alen: Češće sam se osjećao sigurno, nego nesigurno. Imali smo nekoliko situacija kada su nam stali ljudi koji su vozili prebrzo, kočili u posljednjem trenutku, pušili marokanski hašiš i pili rakiju od datula. No, ukoliko izbjegavate stopiranje noću i potražite neko sigurno mjesto za šator ili vreće za spavanje, možete smanjiti mogućnost da upoznate takve ljude. U nekim zemljama potrebno je ukazati vozaču na značenje pojma autostop, te dati im do znanja da ne tragate za taksijem nego za osobom koja ide u tom pravcu i ima slobodno mjesto da vas poveze.
Takve sitnice i trikove možete istražiti online prije nego što se uputite na neku destinaciju. Postoji mnoštvo putnika koji pišu putopise sa ciljem da podijele svoja autostoperska iskustva sa drugima, a uvijek ih možete kontaktirati, kao i nas dvoje.

KARIKE: Kakvi su vam planovi za buduća putovanja?
Šejla: Imamo mnoštvo planova i uvijek naviru nove ideje. Oduvijek smo imali plan putovati istočnom Azijom, planove za to putovanje slažemo poput slagalice i vjerujemo da ćemo uskoro uspjeti ostvariti tu ideju. Amerika je uvijek u opticaju, a i vrlo često svoje slobodno vrijeme obogatimo nekim izletom u neku novu državu. Važno je da smo u pokretu i da vjerujemo da možemo ostvariti sve svoje planove za putovanja ma koliko egzotični ili opasni oni bili.
Alen: Uvijek planiramo i trudimo se ostvariti već zacrtane ciljeve. Jedan od planova je putovati „Putem svile“ do Vijetnama, Laosa, Kambodže, Malezije, Singapura, Indonezije i Istočnog Timora, posjetiti Izrael i Palestinu. Jedan od planova je i Grenland i mnoštvo drugih. Sve će doći na red.

Dobra i loša ambalaža nemaju veze s dizajnom

Zbog jeftine i lake proizvodnje, male težine i praktičnosti, plastika je postala materijal od koga se prave mnogi čovjeku potrebni proizvodi, pa tako i ambalaže za osnovne životne namirnice. Imajući u vidu neophodnost konzumiranja nekih proizvoda, važno je znati šta sve nesvjesno možemo uraditi svom organizmu ako ne obraćamo pažnju na svojstva i oznake plastičnih ambalaža.

Piše: Azem Kurtić

www.konbini.com

U proteklih pedeset godina način života se bitno promijenio i plastika je naprosto preplavila planetu. Kratkotrajno gledano, plastika je unaprijedila naš životni standard i olakšala naše živote, ali dugotrajno gledano, ona je velika prijetnja, kako za naše, tako i za zdravlje cijele planete. Možda nismo svjesni, ali plastika je svugdje oko nas, a vrlo često i na nama (ambalaže za hranu i piće, igračke, odjeća, elektični uređaji, stolice, itd). Iako nastaje od nafte koja je neobnovljivi resurs, svake godine hiljade tona plastike završe na deponijama, a što je još gore, i u rijekama, morima i okeanima, umjesto da se recikliraju.

Sprječavanje novog okeana, Plastičnog

Iako je plastika materijal otporan na vodu, zbog kretanja vode, plastični komadi se sudaraju, lome i nastaju sitni komadići, koje ribe i ptice mijenjaju za hranu, te umiru od gladi jer se plastika ne razgrađuje u organizmu. No, vrlo često ista ta plastika, zbog prehrambenog lanca, završava u ljudskom organizmu, te nas polako truje. Trenutno se u svakom svjetskom okeanu nalazi barem po jedna "Garbage patch", odnosno "Fleka smeća", koja je uglavnom ispunjena plastičnim otpadom koji sprječava normalan život u okeanima.

Sve ekološki osviješćene države svijeta su, na neki način, već odavno počele da rade na sprječavanju toga da plastika dođe do mora i okeana. Te mjere se ogledaju u otkupu PET ambalaže i njenoj reciklaži, ili u zamjeni plastičnih za papirne kesice na svakom mogućem mjestu gdje se one koriste.

No, plastika je zbog jeftinije proizvodnje, male težine, praktičnosti i lake proizvodnje, postala svakodneni dio naših života. Toliko smo navikli na plastiku, da više i ne obraćamo pažnju na to od koje vrste plastike su napravljene boce iz kojih konzumiramo vodu, u koju vrste plastike je upakovana „zdrava" hrana koju kupujemo, ili vitaminski sokovi, lijekovi ali i svi drugi proizvodi koje svakodnevno koristimo. Da li kupovinom vode u plastičnim bocama, izbjegavajući onu iz gradskih vodovoda, koja je još uvijek u većini gradova u Bosni i Hercegovini bakteriološki ispravna, činimo sebi uslugu i čuvamo naše zdravlje? Da li kupovinom skupog Tupperware posuđa činimo sebi medvjeđu uslugu? Odgovori na

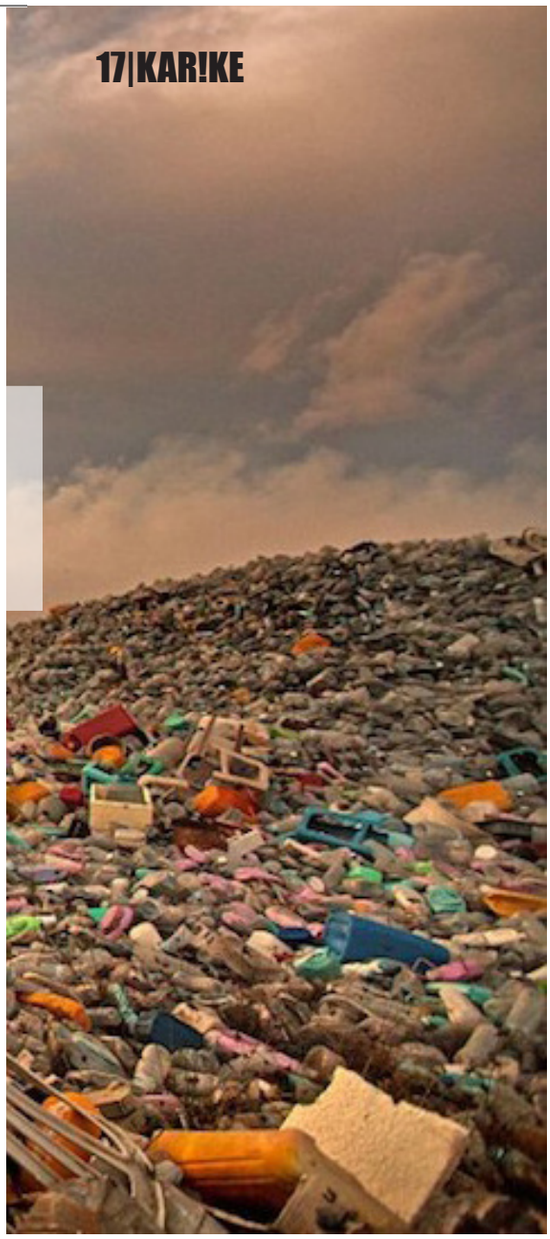

ova pitanja ovise od toga od koje vrste PET-a su boce i posuđe napravljeni, odnosno od hemijskog sastava plastike. Na dnu svake ambalaže potražite trougao s brojem, a broj u trouglu govori o tome koliko je ta plastika zapravo opasna.

Odličan (5)

Oznaka 2 – HDP (nekad i HDPE) označava tzv. „dobru“ plastiku za koju postoji najmanja vjerovatnoća da će ispustiti hemikalije u vodu. Regulativa Evropske Unije, koja je zadnji put dorađena u februaru 2015. godine, nalaže da se na tržište mogu plasirati samo proizvodi čije su boce napravljene od PET 2 ambalaže, a koje su namijenjene za višekratnu upotrebu.

Primjera radi, boce „JANA“ vode, u Hrvatskoj se prodaju u **PET 2** plastici, dok je ta ista voda u Bosni i Hercegovini dostupna u **PET 1**, nezdravoj ambalaži. Također, zbog toga što to bh. zakoni dopuštaju, sve ostale boce vode, negaziranih i gaziranih pića su napravljene od PET 1 plastike.

4 – LDPE – plastika koja ne ispušta hemikalije u vodu. Ne koristi se za izradu plastičnih boca, nego uglavnom za izradu plastičnih vrećica za namirnice. No, iako ne štete ljudskom zdravlju direktno, i s njima treba postupati oprezno, u smislu da pazimo gdje ih odlažemo, jer se ne razgrađuju u zemlji, a njihova prava šteta se manifestuje ukoliko dospiju u mora i okeane.

5 – PP – još jedna od „dobrih“ plastika, obično bijele ili poluprozirne boje. Koristi se za boce u koje se pakuju sirupi, ili čašice za jogurt.

Plastične mase, koje ne otpuštaju hemikalije u vodu i nisu opasne po ljudsko zdravlje su, dakle, 2, 4 i 5, ili s oznakom **HDP, HDPE, LDPE, PP**. O upotrebi svih ostalih radije prvo dobro razmislite.

Kandidati za najotrovniju plastiku

Ukoliko na boci svoje vode vidite broj 1, ili oznaku **1 – PET (često i PETE)**, znači da u rukama držite bocu za **jednokratku upotrebu**. Postoji mogućnost da svakim novim punjenjem u vodu ispuštaju teški metal antimon i hemijsko jedinjenje EPA, koje ometa djelovanje hormona. Takve boce mogu ispuštati i kancerogene materije, ali još uvijek nije dokazana direktna povezanost ovih tvari s pojavom karcinoma.

Oznaka **3 – PVC (nekad i 3V)** – ova plastika ispušta dvije otrovne hemikalije, a obje ometaju djelovanje hormona u ljudskom tijelu. Usprkos tome, to je još uvijek plastika koja se najćešće koristi za proizvodnju boca.

6 – PS – plastika koja ispušta u vodu kancerogenu materiju STIREN. Najčešće se koristi u čašicama za kafu za jednokratnu upotrebu, ili u ambalaži brze prehrane, u malim pakiranjima mlijeka koje dobijamo u nekim kafićima, ukoliko smo naručili kafu s hladnim mlijekom.

Među **najlošije** vrste plastike spada ona s oznakom **7 – PC** (ili plastika bez oznake) jer izlučuje hemikaliju BPA. Nažalost, koristi se u bočicama za **dojenčad, sportskim bocama i posudama za spremanje hrane**. Provedena istraživanja, a o kojima je izvještavao BBC, govore o tome da se BPA može ponašati kao ženski hormon u tijelu, te time uzokovati slijed hormonalnih poremećaja. Također, isto istraživanje je pokazalo da se BPA može pronaći u urinu skoro svake odrasle osobe, jer ga je gotovo nemoguće izbjeći zbog široke svakodnevne upotrebe proizvoda koji su upakirani u plastiku. Osim toga, na bh. tržištu se nalazi i u zaštitnim plastičnim folijama, te pakiranjima sira u liskama koje kupujemo u marketima. Izloženost ovoj hemikaliji možete smanjiti tako što ćete pažnju obraćati na trougao s brojem, koji se uglavnom nalazi na dnu plastične ambalaže.

Otkupljivanje i reciklaža plastičnih masa

Alternativno rješenje jesu staklene boce, koje su ipak relativno nepraktične za nošenje, boce koje su napravljene od „zdrave“ plastike ili aluminijske boce obložene košuljicom kako bi se sadržaj odvojio od metala. Iako su u početku skupa investicija, njihovom kupovinom čuvate svoje zdravlje, ali i zdravlje planete. Već prije pomenuta regulativa Evropske Unije nalaže da baby prozvodi i igračke ne smiju biti napravljeni od plastike koja u sebi sadrži BPA, jer ta hemikalija može posebno naštetiti djeci i trudnicama.

Ipak, korištenje plastike je nemoguće u potpunosti izbjeći. No, skladištenjem boca za jednokratnu upotrebu, ali i svake druge vrste plastike, te njihovom prodajom, činite duplo dobro. Jedno za svoj novčanik, a drugo za planetu. Poražavajuća je činjenica da se u Bosni i Hercegovini reciklira samo 5% otpada, jer za tonu PET ambalaže možete dobiti i do 350 KM.

U Kantonu Sarajevo, plastične ambalaže otkupljuje firma Aida-Commerce, koja radi po sistemu reciklažnog dvorišta. To znači da osim PET ambalaže, recikliraju i najlon, drvo, metal i staklo. Osim toga, jedini su u Bosni i Hercegovini koji se bave reciklažom, odnosno prečišćavanjem zauljenih voda. Oni su prvi u KS-u počeli sa tretmanom otpadnih voda, te za taj posao dobili dozvolu od Federalnog ministarstva okoliša.

Jeste li znali?

- da se reciklažom 20 plastičnih boca može napraviti dukserica u XL veličini.
- da 20.000 komada plastičnih boca ima masu od 1 tone.
- da ragradnja plastičnih materijala traje od 100 do 1.000 godina.
- da se u EU na dnevnoj bazi prosječno koristi 15 miliona boca, što je oko 273 750 tona godišnje.
- da većina porodica godišnje baca oko 40 kg plastike koju je moguće reciklirati.
- da upotreba plastike u EU svake godine poraste za 4%.
- da je najveći izvoznik PET ambalaže Kina, u kojoj se gotovo svi proizvodi, od plastičnih igračaka do garderobe, prave uglavnom od sekundarnih sirovina.
- da najveći proizvođači bezalkoholnih pića (Coca Cola i dr.) nastoje da do 2020. naprave plastiku koja bi se pravila od prirodnih biljnih vlakana i koja bi bila biorazgradiva.

“Predugo je sve ovo trajalo...”

U kategoriji prinudno migriralog stanovništva neophodno je razlikovati dvije kategorije. Kriterij za ovakvo klasificiranje jeste razlog (uzrok) zbog koga pojedinac ili grupa bježi, napušta ili biva prognana iz mjesta svog življenja. Izbjeglice su kategorija ljudi koja je svoje mjesto življenja napustila prije izbijanja ratnih sukoba. U ovu kategoriju spadaju i oni pojedinci i grupe koji su svoja mjesta življenja napustili, a da u njima i nije bilo ratnih dejstava. Prognanici su kategorija ljudi koji su ratnim operacijama nasilno protjerani iz svojih domova, jer su im bili porušeni ili zapaljeni tokom ratnih dejstava.

Piše: Denis Hadžić Gigo
Foto: Almir Panjeta

U četvorogodišnjem ratu u Bosni i Hercegovini (6. april 1992 - 14. decembar 1995.) stradalo je oko 94.000 ljudi, a oko dva miliona je moralo napustiti svoje razorene domove s neizvjesnim mogućnostima i vremenom povratka.

Rat je napravio najveću prognaničko-izbjegličko-raseljeničku i humanitarnu krizu u Europi nakon Drugog svjetskog rata.
Udruženje “Snaga žene” osnovano je 1999. godine na inicijativu grupe žena. Djeluje na području Tuzlanskog kantona, istoka Republike Srpske, ali i u drugim krajevima BiH. „Snaga Žene” pruža psihološku, socijalnu, medicinsku, pedagošku i pravnu pomoć ženama, adolescenticama i djeci (izbjeglicama, raseljenim osobama i povratnicama) koji su pretrpjeli različita traumatska iskustva tokom ratnih i poslijeratnih dešavanja u Bosni i Hercegovini. Broj prognanih i izbjeglih u Tuzli se svake ratne godine povećavao, da bi krajem 1995. godine dostigao broj od 68.349 prognanih i izbjeglih lica. Od toga u privatnim individualnim objektima bilo je smješteno 62.530 i objektima kolektivnog smještaja 5.819 osoba.
U Tuzlanskom kantonu postoje 22 prognaničko-izbjeglička naselja. Četiri su velika: Mihatovići, Karaula, **Višća i Ježevac**. Udruženje „Snaga žene“ djeluje u Višći i Ježevcu kontinuirano (**u oba naselja danas žive 72 porodice**), a povremeno u Mihatovićima i Karauli.
U Udruženju je uposleno 16 ljudi. Svi su visoko obrazovani kadar, odnosno profesionalci; psiholozi, neuropsihijatri, socijalni radnici, ljekari, ekonomisti, pravnici i osoblje koje vodi administraciju i ured.
Branka Antić-Tauber, predsjednica udruženja „Snaga žene“ kaže: „Ideja za pokretanje jedne ovakve organizacije 1999. g. bila je kontinuirana pomoć, koja je potrebna svim ljudima u BiH u postratnom društvu, raseljenim ljudima tj. ljudima koji su se zbog ratnih dejstava našli izvan svojih domova. Mnoštvo tih ljudi je došlo u Tuzlanski kanton gdje organizacija najviše i djeluje. Pomagali smo ljudima koji su bili prinuđeni da napuste svoje kuće i domove iz Podrinja (Istočna Bosna) da se smjeste u prognaničko-izbjeglička naselja. Tokom 1999. godine bilo je mnogo takvih naselja s velikim brojem ljudi. U malim i srednjim naseljima koja su činile male kućice od po **30 kvadrata** nalazilo se 1.500 ljudi. U vrijeme kad sam počela da radim, u jednoj od tih kućica bilo je **23 ljudi**. Kao ljekar, infektolog, smatrala sam se pozvanom da pomognem tim ljudima da prežive, i da se zaštite od raznih infektivnih bolesti koje su im prijetile u takvim uvjetima.“
Kompletan rad Udruženja podijeljen je u nekoliko segmenata: **Psihološka podrška** (grupni rad i tretmani), **Socijalna supervizija** (ostvarivanje kontakata, uključivanje u dešavanja), **Medicinski dio** (rješavanje medicinskih problema), **Pravna podrška** (podrška u ispunjenju svake pravne norme i zaštite svih ljudskih prava od kršenja - krenuvši od prava na nasljeđe, invalidnine, penzije, školovanje, do osiguranja), te **Ekonomski dio** (baziran na radnookupacioni tretman rada na zemlji).
„Uz psiho-socijalnu medicinsku pratnju smo razvili projekat socijalne brige za ljude koji su se nalazili u izbjegličkim naseljima, a potom smo počeli da ih, prema njihovim željama i potrebama, pratimo kada su se krenuli vraćati svojim kućama, tako da jedan velik segment našeg rada predstavlja rad u Srebrenici, Bratuncu, Potočarima i okolnim mjestima. U tim mjestima od 2002. aktivno radimo na psiho-socijalnoj rehabilitaciji, pomirenju, medicinskoj brizi za protjerane ljude, u najviše slučajeva žene, od kojih se velik broj njih vratio kući bez svojih muževa, sinova, muških članova obitelji“, kaže Branka Antić-Tauber, predsjednica „Snaga žene“.
Od 2007. godine Udruženje „Snaga žene“ je počelo s ekonomskim oporavkom, čiji cilj je pokrivanje svakog segmenta potreba jedne osobe. Ljudima je bila potrebna stimulacija kako bi se izvukli iz traume koju imaju. Bilo je neophodno da psihički prihvate situaciju u kojoj se nalaze, a potom ostvare svoje socijalne veze uz zadovoljena prava. Zanemaren ne smije biti ni medicinski aspekt, temeljen na visokom nivou traumatizacije i stresa. Takvo stanje otvara mogućnost razvijanja velikog broja psiho-organskih bolesti.

Stid nas je gledati unazad, ali nemamo kuda naprijed.

Gdje su ti ljudi u ovom našem „društvu"!?

Danas se grupa ljudi koji su boravili u prognaničko-izbjegličkim naseljima dijeli na one koji su ostali živjeti u tim naseljima, i one koji su se vratili na svoje ognjište, ili preselili u neki drugi grad u blizini; Živinice, Banovići, Tuzla.

Tokom 1999. godine broj ljudi u prognaničko-izbjegljičkim naseljima, gdje djeluje „Snaga žene" iznosio je oko 1500. Danas je to između **300 i 400 ljudi**, odnosno obitelj po kućici. Kućice su izgrađene '93. i '94. godine, prilično su ruinirane i nisu napravljene da ljudi u njima žive dug vremenski period. Iako danas ovi ljudi imaju više prostora, pritisak stvara retraumatizaciju, jer je to prostor koji njima ne pripada. Dolaze u situacije da se sami brinu o tome kuda dalje da idu. Pri svakoj općini u kojoj postoji izbjeglički dom, postoje odjeljenja za prognanike. Intencija je da se naselja ukinu, kako bi ljudi izašli iz tih naselja. Postoje čak i porodice kojima je kuća izgrađena na mjestu povratka (riječ je o naseljima u kojima je prije rata živio veliki broj stanovnika), ali se zbog nedostatka infrastrukture, nedostatka članova porodice i susjeda, straha, depresije i traume, te emocija koje preovladavaju, ne žele vratiti tamo. Zbog ekonomske situacije u državi i nedostatka edukacije, osobe iz prognaničko-izbjegličkih naselja rijetko pronalaze i poslove.

Životna ljuljaška.

U ekonomskom dijelu, „Snaga žene" pomaže da se žene iz prognaničko-izbjegličkih naselja osamostale i pokrenu svoje vlastite poslove. Ne može se govoriti o velikom profitu, ali se može zaključiti da su kroz rad uspjeli pomoći protjeranim ljudima da prevaziđu veliku traumu u radno-okupacionom tretmanu i zarade nešto za sebe i porodicu. Kroz taj tretman žene (uglavnom) stvaraju gotov proizvod koji je moguće plasirati na bosanskohercegovačko tržište. **U Srebrenici postoji velik broj plastenika koje je Udruženje dodijelilo ženama**; 15 plantaža lavande, šest plantaža ruža i aronije, osam plantaža nevena. Ovim projektom, financiranim od Holandske ambasade u BiH, kroz ekološki pristup hortikulturalnom radnookupacionom terapijom, „Snaga Žene" obezbjeđuje pomoć ženama kroz program rehabilitacije koji je preporučen strategijom tranzicijske pravde.

Ljudi koji su ostali u izbjegličkim kampovima pripadaju jednoj zaboravljenoj populaciji i genaraciji. Nalaze se u velikoj traumatizaciji, jer oni *de facto* nikad nisu izašli iz svoje traumatske priče. Napustivši domove kojima se ne vraćaju, nisu uspjeli da pronađu svoj životni put. Za izgradnju vlastitih domova ili obnovu onih u kojima su bili nemaju dovoljno novca, samopouzdanja i snage.

Treća generacija, nepamteća

Stanovnici izbjegličkih kampova su u jednom momenti bila i djeca koja su u ratu izgubila porodicu i domove. U momentu kada su djeca postala odrasli ljudi desila se rupa u starosnoj dobi, pa više nije bilo djece u prognaničko-izbjegličkim naseljima. Ljudi su sklapali brakove, tako da se danas u ovim naseljima rađa i živi treća generacija potomaka. **U Višći odrasta 46 djece, a u Ježevcu je njih 38 do 16 godina.** Zaključci nakon istraživanja koje je Udruženje „Snaga žene" radilo s mladima tog doba, govore da upravo ova populacija ima najmanji stepen međuetničke tolerancije. Život u prognaničkim naseljima predstavlja zatvor u vlastitoj traumi, emocijama i nemogućnosti promjena. Mladima je potrebna asistencija zbog teške ekonomske situacije i stigme u njihovim glavama, jer je činjenica da **žive u naseljima koja se nazivaju prognaničkima.**

Zbog slabe edukacije i mogućnosti koje ne stižu do njih, zbog informacija koje se gotovo uvijek tragično obrađuju, ti ljudi se drže zajedno i tako se osjećaju sigurnim. Takva vrsta sigurnosti je u većini slučajeva

Siva i monotona egzistencija.

izrazito labilna i ne predstavlja ništa posebno. **Kada bi treća generacija djece i njihovi roditelji uspjeli da se vrate svojim kućama, uspjeli bi i da vrate samopouzdanje i hrabrost.** Direktno bi se suočili sa svojim traumama i nastavili dalje živjeti. U ovom slučaju roditelji žive u svojoj prošlosti, i zbog toga ispaštaju djeca koja su se slučajno našla u takvoj situaciji.

Društvo je, samim time što ih je prepustilo lošim uvjetima življenja, direktno odgovorno za diskriminaciju tih ljudi, **jer im ne nudi gotovo nikakvu pomoć.** Pomoć u vidu uklapanja u prihvatljiva društvena kretanja je nemoguća, jer ta djeca nisu došla ni do pozitivne nule sa svime što imaju, iako se radi o inteligentnim i poštenim mladim osobama. **„Njima društvo nije dalo šansu.** Deset godina niko ne vodi brigu

Politika okrenuta ljudima, al' leđima.

o njima, oni same sebe smatraju teretom društva. Niko nije napravio atmosferu ili situaciju u kojoj bi se oni osjećali dobro. Ne osjećaju se dobro ni što moraju da postanu korisnici socijalne pomoći ili da traže od nekoga pomoć. **To nije dobra atmosfera ni za jednog čovjeka na svijetu**. Društvo treba da preventira takve stvari i da zna da ne možeš da očekuješ da ljudi visoke traumatizacije i niskog potencijala sami mijenjaju stvari u okolini. Društvo je obavezno da nađe rješenje prihvatljivo za te osobe i da oni ta rješenja zajednički modeliraju. U uslovima stalnog straha, konflikta, niskog nivoa želje da sami nešto pokrenu, stalnog slušanja samo tragičnih događaja, oni nemaju šansu da bilo šta promijene", ističe g-đa Antić-Tauber.

Art terapije

„Snaga žene" pomaže i kroz art-terapije i radno okupacione terapije u svrhu svjetlije budućnosti djece koja odrastaju u ovim kampovima. Uz pomoć njemačke fondacije 'Schuler Helfen Leben' i konferencije Projektauswahltreffen (op.a. PAT – konferencija u Berlinu, na kojoj je Snaga žene 2014. g. dobila podršku), udruženje je organizovalo radionice i lutkarsko pozorište za mališane iz Višće i Ježevca. „To je jedan od značajnih projekata koje smo uspjeli sprovesti u proteklih godinu dana, mnogi su bili oduševljeni. Sanjaju o tome da postanu glumci i glumice. Zajedno smo izradili lutke. Mislim da ovo što „Snaga žene" radi s SHL-om poziva sve mlade osobe, i društvo generalno, da spoznaju da postoje takvi ljudi. Moramo pomoći tim ljudima da izađu iz mraka i **ponuditi djeci nešto pozitivno.** Oni imaju dobar kapacitet, samo im treba reći da postoji nešto izvan tih ograda u kojima žive. Zbog toga mislimo da je ovoj djeci potrebna pomoć, kako bi im se ponudila svjetlija budućnost, kroz edukacije koje radimo u naseljima Višća i Ježevac. S ogradama koje su oko tih prognaničkih naselja, oni zaista neće doći do šanse da uspiju i spoznaju bolju budućnost. Oni žele da prave male lutke za lutkarsko pozorište, jer lutke dobijaju lice, dobijaju kontekst i poruku koju žele da prenesu", govori Branka Antić-Tauber.

Pored lutkarskog pozorišta, djeca iz naselja Višća i Ježevac su bila uključena i u druge radionice; crtanje, slikanje po keramici i staklu, te folklorna sekcija gdje su se mladi ljudi kroz muzikoterapiju uključivali učeći o tradicionalnim plesovima iz BiH i regije. Osoblje Udruženja pruža pomoć i pri savladavanju nastavnog plana i programa, razvija navike čitanja knjiga, učenja engleskog jezika itd. Sve ove aktivnosti izvode se uz pratnju psihologa koji prate prenos traume s generacije na generaciju koja se pojavljuje u ovim uslovima življenja. Ovdje je zaista riječ o siromašnom stanovništvu. **Siromaštvo ne predstavlja samo neimanje novca ili materijalnih sredstava**, već i nedostatak edukacije, odnosa, socijalnih pitanja, pravne i medicinske zaštite i njege...

Privremeni smještaj tokom privremenog života

Udruženje „Snaga žene" planira ostati i raditi u prognaničko-izbjegličkim naseljima sve dok ona postoje. Prate stalne potrebe ljudi i prema tome organizuju aktivnosti i projekte. Pomažu i olakšavaju život žena, baka, majki, koje su kao prve žrtve došle u prognanička naselja, ali uporedo i njihovoj djeci (i unučadi).

„Predugo je sve ovo trajalo. Izbivati iz svojih domova već 20 godina, i onda očekivati povratak na prijašnja mjesta stanovanja i nastavak života, traženje je nečega što ni sami sebi ne bismo poželjeli. Zbog dužine boravka u izbjegličkim kampovima, te porodice se ne mogu rastati od svojih, odnosno privremenih, domova, jer su to mjesta gdje su njihova djeca odrasla, i gdje se izrodila i treća generacija. Djeca više ne vide Srebrenicu, Bratunac, Podrinje kao mjesta gdje bi oni živjeli. Moramo to da prihvatimo i pokušamo pronaći pravi način kojim ćemo ih ili vratiti u prijašnje sredine, ili zadržati na mjestima gdje su došli s ciljem da se tu potpuno prilagode životnoj sredini. To zahtijeva obezbjeđivanje jednakosti sa svim stanovnicima sredine u kojoj žive, što podrazumijeva renoviranje domova i uključivanje u poslove...", zaključuje gđa Antić-Tauber.

Pored rada u prognaničko-izbjegličkim naseljima, "Snaga žene" radi i na podizanju javne svijesti i zalaganju za bolje socijalne, obrazovne, policijske, pravosudne, medicinske i socijalne servise, na lokalnom i kantonalnom nivou, koji će imati više osjećaja za ratnu i poslijeratnu traumu, te probleme nasilja nad ženama i djecom. Prethodne dvije godine rade i na projektima vezanim za seksualno zlostavljane žene u ratu i žrtve seksualnog zlostavljanja. Ovi projekti finansirani su od „Auswärtiges Amt" i „Bundesministerium für wirtschaftliche Zusammenarbeit und Entwicklung" - (BMZ), a koristi se isti model samozaposlenja kao i u Srebrenici. Takvim načinom rada obezbjeđuju rehabilitaciju kroz programe preporučene strategijom tranzicijske pravde.

Ako su ljudi našli sigurnost u mjestima u koja su izbjegli (jer ih je rat doveo u situacije trosmjernih kretanja) bez obzira da li je to Federacija ili Republika Srpska, tim ljudima se mora pomoći da žive dostojanstveno, dočekaju kraj života, i da se ne osjećaju nepoželjnim, već ravnopravnim. Treba im omogućiti da sa svim svojim potencijalima pruže sebi, porodici i državi najbolje što mogu, a ne da se iz tih generacija razviju delinkventi, i devijantni ljudi.

Ako zamisliš Zenicu u ritmu festivala za pet

Studentski festival „Zenica zove“ se prvi put održao početkom augusta 2010. godine, u organizaciji Unije studenata Univerziteta u Zenici. Prvobitna ideja bila je organizovati žurku na kraju godine, ali je žurka prerasla u festival.
Piše: Ajla Heralić

Ideja o festivalu, njegov format i namjena nastali su u malom krugu ljudi, koji su željeli iskoristiti svoj organizacioni i kreativni potencijal, te svom gradu i omladini pružiti nešto drugačije i pokušati promijeniti ustaljenu indolentnost koja je zavladala među mladima ovog grada. Iako neiskusni, organizatori manifestacije su učinili da se cijeli festival održi u najboljem mogućem redu. Najbolji pokazatelj te tvrdnje jesu reakcije gostujućih bendova, koji su naišli na dobrodošlicu i dosljednost u ostvarivanju dogovora na relaciji bend – organizator.
Veliku pažnju organizator je dodijelio i domaćim, zeničkim bendovima, koji su se na festivalu predstavili sa svojim autorskim pjesmama rame uz rame sa vodećim regionalnim bendovima. Festival je imao humanitarni karakter, što je značilo da će sav prihod od prodatih ulaznica biti usmjeren ka unapređenju muzičkog ambijenta u Zenici. Prvi od željenih uslova za unapređenje muzičke atmosfere u gradu jeste osnivanje udruženja koje će okupljati mlade i kreativne snage i koje će preuzeti glavne zadatke oko provedbe svih aktivnosti koje se dovode u vezu sa festivalom „Zenica zove“. Tako je krajem 2010.godine, od strane organizatora, osnovano Udruženje „Omladinski klub Zenica zove“.

Malo htjeli, mnogo započeli

„Prvobitna ideja nije bila da se organizuje festival, već svirka u okviru Unije studenata Univerziteta u Zenici povodom kraja predavanja“, izjavio je Zlatan Uzunović. On je u isto vrijeme slušao predmet „Poduzetništvo“, te je tu savladao osnove pisanja projekata. Podpomognut tim vještinama, ali i prijateljima koji su željeli da daju svoj doprinos, počeo je pisati projekat za studentski festival. Tako su od svirke za proslavu kraja predavanja došli do Studentskog festivala. Cilj organizatora ovog festivala bio je da na jednom mjestu okupi zeničku omladinu, studentske predstavnike iz naše zemlje ali i regije, te promoviše zdrav način razmišljanja.
„Kao neko ko voli slušati The Clash, logično je bilo da festival nazovem ‘Zenica calling’ i to je bilo inicijalno ime. Onda sam napravio tu ‘grešku’ da sam jedne zimske noći ideju podijelio i sa Harisom Turkićem. Ubjeđivanje je trajalo do kasnih noćnih sati i prekidalo se samo kada je jedan od nas morao ići po logistiku. Na kraju sam popustio i prihvatio da festival nazovemo ‘Zenica zove’, a sve zbog Harisovog insistiranja da festival ima čisto bosanski naziv. U suštini, bilo mi je hladno, ali je i bio u pravu“, dodaje Zlatan.
Za detaljniju razradu projekta, kao i ideju za festival koji će studentima nuditi pored muzičkog programa i platformu za razmjenu iskustava i stvaranje novih prijateljstava, kako sami kažu, kriv je Seid Muslić, tadašnji predsjednik USUNZE. Tek kada su Haris Turkić i Kemal Islambegović, inače u to doba Zlatanovi poznanici sa južne tribine ‘zeničkog fudbalskog hrama’, postali dio priče o festivalu, muzički program je postao mnogo ambiciozniji.
„Haris je preuzeo na sebe kontakt sa bendovima, a Kemal objašnjavanje Harisu da Atheist Rap zapravo nisu reperi - drugim riječima, postao je muzički guru festivala. Nakon prvog festivala, nas četvorica osnovali smo Udruženje ‘Omladinski klub Zenica zove’“, ističe Zlatan.
Pri organizovanju festivala imali su izuzetnu saradnju sa policijom, kako Zlatan kaže, vjerovatno iz razloga što su procijenili da su ciljna skupina ovog festivala osobe koje nisu sklone neredima, te da je sama energija festivala pozitivna. Što se tiče finansijskog dijela, imali su velikih poteškoća. Prve godine su se i privatno zadužili kako bi sve isplatili na vrijeme.

Organizatori, Hladno Pivo i fanovi

Festivalska pjesma koja nema tužan kraj

Od 2010. do 2012. godine održana su tri festivala “Zenica zove”. Prve godine, na Festivalu su nastupali Mučenička grupa (Zenica), Grof Đuraz (Banja Luka), V.E.K (Zenica), Kowa (Zenica), Adrenalin (Zenica), KJHCB (Travnik), Velahavle,Vuney, Atheist rap, Superhiks i TBF. Drugu godinu organizovanja obilježili su: Corbansick (Sarajevo), Naksut Vesert (Zenica), Postolar Tripper, Superhiks, V.E.K. (Zenica), Ringšpil (Novi Sad), Baga Sound (Tuzla), i Hladno pivo. Posljednje godine Festivala nastupali su Siledžije (Ljubuški), te S.A.R.S., Elemental, Zoster i Radio Aktiv iz Pule.
„Imali smo onu tipičnu zeničku skepsu kada je u pitanju održavanje prvog izdanja festivala, ali poslije smo shvatili da smo bili u krivu. Ok, bilo je simpatičnih pitanja na sami dan koncerta, tipa ‘A je li to stvarno svira TBF?’, ali to smo shvatili kao zezanciju. Ipak, vidjelo se da je zenička publika željna kvalitetnih muzičkih događaja i zaista, sva tri izdanja našeg festivala su bila izuzetno posjećena, što je dokaz da Zenica posjeduje kvalitetnu publiku koja zaslužuje kvalitetne bendove“, rekao je Zlatan.
Iako je festival svake godine bio veoma dobro organizovan i posjećen, organizatori su shvatili da bi se, u cilju prelaska na napredniji nivo, morali početi baviti organizacijom na profesionalnom nivou. Neki od njih su dobili posao i počeli raditi, neki su uplovili u bračne vode, neki proživljavaju krizu srednjih godina, a Zlatan je na stručnom usavršavanju u inostranstvu.
Uprkos činjenici da se festival više ne održava, želja organizatora da se za zeničku omladinu napravi i obezbijedi nešto lijepo nadjačala je sve. Ova mlada četvortka i danas podržava pozitivne inicijative u Zenici, i to posredstvom gorepomenutog Omladinskog kluba „Zenica zove“.

Kolekcija proljeće/ljeto

„SECOND HAND 2015“

Kalendarski ili prirodno, potpuno je svejedno, ljeto je odavno počelo, a sa njim su došli novi modni trendovi koje bi trebalo ispratiti. Iako je postalo mnogo toplije, golo se ne može hodati, a ne može se ni obući samo da se ne bi bilo golo. Kada se sagleda i potrošačka moć stanovništva koja sve više opada sa tendencijom da trehne, čini se da je veoma teško pratiti modu.

Piše: Ljupko Mišeljić

Uobičajeno praćenje mode za osobu prosječnih primanja u Bosni i Hercegovini, već se godinama svodi na razgledanje izloga, poslije kojeg se zabrinuto konstatuje da su „iste stvari bile i prošle godine, samo nešto malo izmijenjeno“, i samom sebi obeća da se kasama tih butika neće primicati do nekog većeg sniženja. Poslije razgledanja, najčešće se odluči za kreiranje sopstvene kolekcije po tržnicama, pijacama, buticima kategorije „šana majka“. Čak ni u tom slučaju, ne želi se ispasti iz t/brenda, pa se poznati brendovi prate kupovinom običnih komada odjeće na kojima su došiveni njihovi logotipi i detalji.

Ako se izostavi moguća slaba potrošačka moć, stereotipno odbijanje obilazaka tržnih centara i butika, muškom dijelu populacije praćenje trendova otežava i činjenica da „stručna javnost“ u obliku modnih znalaca veoma malo pažnje posvećuje njihovom savjetovanju o praćenju trendova. Čak i u situacijama kada modni gurui u svojim „health&beauty“ i „lifestyle“ časopisima odluče napraviti kombinacije za „savršenog muškarca“, „džentlmena“, „modernog macho tipa“, one nerijetko izgledaju kao da su skinute sa lutaka iz najskupljih firmiranih butika. U takvim časopisima, nerijetko se mnogo jasnije vide nazivi brendova i cijene, nego odjevni predmeti i kombinacije koje se preporučuju.

S namjerom da izbjegnemo jeftine i manje kvalitetne „zvanične“ butike, a u potrazi za što jeftinijom, kvalitetnijom i brendiranijom kolekcijom, posjetili smo second hand shopove i sastavili razne dnevne i noćne kombinacije, a u skladu sa trendovima ovog ljeta.

Casual Evening
Sako (Esprit) 14 KM
Košulja (OSG) 10 KM
Pantalone (Paul Smith) 12 KM

Casual Evening
Košulja (Eterna) 10 KM
Farmerke (Soho) 12 KM
Sako (Roy Robson) 20 KM

Business Evening
Hugo Boss, 60 KM

McNeal pantalone
12KM

Business Biaginni
10 KM

Business Parfoume
10 KM

Casual A.W. Dunmore
10 KM

Casual GANT
12 KM

Casual Hugo Boss
13 KM

Casual s. Oliver
11 KM

Šorts 10 KM

Šorts 8 KM

Šorts 9 KM

Jednobojni ili karirani - oba 9 KM

Psi smo mi aktivisti

Helem, usrali smo se postavljajući slike oderanih cukica na mesarskim, tzv. „S“ kukama. Kokeri iz kaveza, retriveri iz zatvorenih preuskih štenara, prljavi mastifi – svi uplašeni, prestravljeni; što tužniji pogled, to više lajkova.

Piše: Haris Dedović

Sjedimo Gigo i ja neki dan, svako svojoj kući. On u Sarajevu, ja negdje drugo. Pičili smo neke nesuglasice, „ravnali neke račune“ i izvinjavali se jedan drugom za načinjene greške. Vjerovali ili ne, to se radi kad čovjek hoće da ostane u dobrom odnosu. Tu negdje on spomene jednu našu staru šalu za koju više niko nije siguran je li to zaista neko čuo ili je samo naša fikcija proizvedena količinom gluposti koju izgovaraju ljudi koji hoće da budu „otvorenog uma“, a jebi ga, nisu dovoljno intelektualno nadošli da bi to mogli da budu u osnovi. „Ja podržavam i pedere i ove normalne“. Tako glasi šala. On je često spomene, jer se ja na nju iz nekog razloga uvijek nasmijem.

Ovih dana po internetu piči kampanja koja je, naravno, kao i mnogo puta do sad, veoma upitnog kvaliteta. Osim toga, intelektualni nivo ljudi koji je svojevoljno provode je također upitan. Sa sve znakom popularnog heštega, tj. tarabe „#StopYulin2015“, pojavila se kampanja koja ima za cilj zaustavljanje festivala jedenja psećeg mesa u kineskom gradu Julinu. Šta je festival u Julinu? Pa eto, ko do sad nije znao, Kinezi jedu svašta nešto što nama Evropljanima graniči sa naučnom fantastikom, a između ostalog i pse. Tako ima jedan grad Julin, oni tamo dođu, iznabadaju hipten cuka na ražanj ili druge oblike spremanja, mezete, piju i pjevaju neke nama nepoznate pjesme.

Borili bismo se mi za svoje, da nam drugih nije žao

Helem, usrali smo se postavljajući slike oderanih cukica na mesarskim, tzv. „S“ kukama. Kokeri iz kaveza, retriveri iz zatvorenih preuskih štenara, prljavi mastifi – svi uplašeni, prestravljeni; što tužniji pogled, to više lajkova. Eh, bilo bi to možda i dobro kad bi makar jedan od tih aktivista za prava životinja jednom preskočio janje u Jablanici na putu do Mostara ili gdje južnije. Nešto kontam, da svaki Kinez oplete pola kile kod Gojka za ručak, kao prosječan Balkanac, za dva dana ne bi bilo više janjeta na svijetu. Nije ni to ustvari problem, nego da je pola tih aktivista ustalo kad je počeo odstrjel pasa u Sarajevu, puno bi se više uradilo, nego da Kinezima seremo kako je to što oni rade stotinama godina tako užasno i nehumano. Oni ih barem pojedu, pa budu siti, a mi na deponiju, pa osim što smrdi, još i proizvodi bolesti.O tome da se trebalo protestovati za to što je vlada donijela zakon (odnosi se na dio u kojem su zagarantovana budžetska izdvajanja za azile u kojima će psi lutalice biti zbrinuti) koji se ne planira implementirati, kontam, bilo bi suvišno i pričati. O trenutnoj situaciji svijesti o aktivizmu i zahtijevanju svojih prava je sve rečeno na protestima za JMBG, tzv. Beboluciji. E kad je počela tiha egzekucija, svi su prešutno odobrili, jer jebi ga, počela paščad branit’ teritoriju, ujedat’, tražit’ svoja prirodna prava, a nama se malo nije svidjelo. Sada svi glumimo da oni sami od sebe nestaju, te da se ove brojke postižu udomljavanjem u strane zemlje i njihovom sterilizacijom. Jes’ aha, i moja nana rahmetli bila gimnastičarka, samo joj se nije dalo na Olimpijske igre, bilo je stid komšija.

Ima još jedan dio koji kaže – bolji uslovi i humaniji odnos, tj. humanije ubijanje. Onda se kampanja ne bi zvala „#StopYulin2015“ nego „#NapraviteBoljeUsloveNaYulinu2015“. Osim toga, svi smo veoma sigurni da svi oni certifikati koji vise po mesarama i sjaje sa mesnih proizvoda u prodavnicama imaju kredibilnu i posve dobru pozadinu.

Nije Yulin kriv, mi smo licemjerni

Logičkim zaključkom, a uzevši u obzir samo stepen korupcije u našoj zemlji, vrlo je lako, ako ništa, barem žestoko posumnjati u to da su ti certifikati izdati od kojekakvih komisija za inspekciju ovoga ili onoga, i po kojim kriterijima prihvatljivi. Svi proizvodi su halal, rade se po svim „ŽGPŠD32423“ visokim standardima „Neke tamo svjetske organizacije za sve i svašta“. Mi naravno, veoma poskočni da provjerimo sve to, znamo tačno koje meso se kako i gdje kolje, priprema i šalje na naše Prve majeve, Koride, Božiće. Kao da se ne može dobiti dozvola i potvrda za ne znam ti šta kod bilo koje od naših inspekcija i kao da to svi ne znaju. Pa jeb’o te život, pola konobara u kafiću u kojem sam svaki dan nije prijavljeno.

Da se mi ne zajebavamo, u pet deka, svako ko nije vegetarijanac ili vegan, tj. svako ko se manje ili više učestalo namaštrafi dobre, reš mesine, nema ni najmanje prava da sere o Julinu i njihovom festivalu. Mada bi i za ove gore navedene to moglo biti upitno iz aspekta gledanja na drugačiju kulturu, ideologiju i tradiciju, ali to bi već malo upućeniji mogli odgovoriti.

Stoga kontam da bi valjalo da prestanete sa tim, jer moral o pravima životinja zaista ima puno više od toga da se voli ljubimac od nekog rođaka ili prijatelja, te da se pođahkad kupi konzerva lutalicama. Nemojte se ofirat’, al’ ne zbog mene, škole mi. Nego vidjet će vas ko pametan, pa puče bruka u selu.

P.S. Objašnjav’o sam ja Gigi da se ne može reći „i pedere i ove normalne“... Serem. Nisam ja njemu ništa takvo objašnjavao. Znao je on to prije mene, a i danas zna bolje. To je šala, ali ona prava, a ne ona „u svakoj šali pola istine“. Kad hoću da se provjerim, ima li gdje u nekom od mojih stavova kakvih „izama“ (rasizam, fašizam, nacionalizam, etc.) ili neke diskriminacije, pitam njega.

U našoj redovnoj rubrici o najotvorenijoj vrsti anonimnog govora, a to su ulični natpisi i grafiti, ali i uličnoj umjetnosti, ovoga puta vam predstavljamo Beograd, glavni grad Srbije i šta on kaže o različitim temama.

Foto: Hana Čolić
Pripremio: Haris Dedović

Baci stigmu na sve što vidiš k'o enigmu.

Okrečite Beograd...

Iz principa ili zbog principa?

Bračni problemi su izašli iz sobe.

Muzika, more, crtanje, planine...

Nije samo u muzici forma „pitanje-odgovor".

Ugrožena vrsta – Duh Savamale.

Kombinacija borbe protiv sistema i ugrožavanja seksualnih sloboda.

Stari balkanski fazon. Da li je već malo 'isfuralo'?

Snek „sa prilogom".

„Da li ste sigurni da ste ovog jutra obukli pravi pol"... i desno Buka. Sad je pitanje je li banjalučka?

Kažu da je inteligencija seksi, a izgleda da je i znanje.

Jahanjem

Još od antičkih vremena, čovjek se oslanja na snagu, izdržljivost i dobroćudnost konja kako bi obavio neki posao, transportirao stvari, ili se jednostavno zabavio pokojom utrkom kočija ili konja, pa i laganom rekreacijskom šetnjom. Jahanje, osim što je sport, podrazumijeva i veliku brigu o konju, što ovu sportsku disciplinu čini posebno plemenitom i ugodnom za prakticiranje ili promatranje.

Majda Bešlija

Iman Prcić

Piše: Hana Čolić

Jahanje konja prisutno je u čovječjoj povijesti već milenijima, kao razonoda i kao način transporta. Danas je uglavnom zastupljeno sportsko, odnosno takmičarsko jahanje, u više disciplina, koje je popularno u razvijenijim zemljama Europe, te na kontinentima Novoga svijeta. U Bosni i Hercegovini postoji tek nekoliko konjičkih klubova, kao i rančeva na kojima je omogućeno jahanje, a jedan od takvih je i sarajevski klub Pegasos, osnovan 2004. godine. Dom je izuzetnih konja i talentiranih džokeja, poput dvije mlade djevojke, Majde Bešlije i Iman Prcić, koje su u razgovoru s nama otkrile tajne neizmjerne ljubavi prema ovim plemenitim životinjama.

„Daj mi (svog) vremena da naučim sve što želiš" - Konj

„Moj prvi susret sa konjem se desio prije deset godina sa jednim šarenim ponijem, a počela sam intenzivno trenirati i takmičiti se prije pet godina. Oduvijek sam željela jahati konje", govori Iman.
Majda zahvaljuje konjima što su joj pomogli nadići strah nakon ozbiljne povrede koja ju je ostavila na štakama. „Jahanjem sam se počela baviti prije nekih pet godina, prvenstveno kao formom terapije. Ljubav prema konjima je ipak bila prisutna mnogo duže. Pokreće me želja da me moj konj što bolje razumije i dobrobit konja mi je uvijek na prvom mjestu", kaže ona.
Za jahanje se tvrdi da je jedan od najzahtjevnijih sportova jer, za razliku od svih ostalih, ovisi o performansi dvaju bića koja ne komuniciraju istim jezikom. Zato je vrlo važno da se jahač i konj povežu na poseban način, kako bi konj imao povjerenja u čovjeka, i obratno. Tome služe dugotrajni i česti treninzi snage, izdržljivosti i okretnosti konja, a vrijeme koje jahač provodi s konjem, što uključuje četkanje, hranjenje, sedlanje, provjeravanje zdravstvenog stanja konja, značajno je za međusobno upoznavanje dvaju partnera.
Konjički klub Pegasos koristi se „natural horsemanship" tehnikom treniranja konja, koja na prvo mjesto stavlja podsticanje prirodne veze između jahača i konja.
„Konj je instinktivna životinja krda, a na ovaj način on prihvata čovjeka kao dio svog krda", objašnjava Ines. „Mi učimo konja da vjeruje čovjeku i razumije ga, ali i da mi vjerujemo konju."
„Kroz ovu metodu i čovjek i konj uče da komuniciraju jedan sa drugim, na prirodan način, uvažavajući međusobne razlike", dodaje Majda.
Kada jahač zadobije povjerenje svog četveronožnog partnera, može započeti s treniranjem u različitim disciplinama. Inače u svijetu konjičkih sportova postoji nekoliko disciplina, poput dresurnog, preponskog, cross country jahanja, te eventinga (kombinacija prva tri) i endurance treninga. Neke manje priznate discipline su i trke konja, zaprega, kasačke trke, te takmičenja u izgledu. Dresurno jahanje je disciplina izvođenja različitih figura u određenom vremenu i prostoru. Preponsko jahanje podrazumijeva preskakanje prepona različitih visina i tipova, a cross country je također disciplina preskakanja, ali su prepreke na otvorenom i fiksne, tako da se konj može i povrijediti. Disciplina kojom se jahač želi baviti ponekad će, ali ne nužno, odrediti i za koju će se pasminu konja odlučiti poželi li nabaviti vlastitog konja. Tako se, naprimjer, za endurance treninge vrlo često biraju arapi jer su jedina pasmina koja je istovremeno vrlo izdržljiva i brza.
Majda je pojasnila princip još jedne vrlo važne discipline: „Moja primarna disciplina je endurance, u kojoj se od jahača očekuje da u što kraćem vremenu pređe što dužu etapu. One nekada mogu biti vrlo dugačke, preko 120 kilometara."
U BiH natjecanja ranije nisu bila česta, ali se danas pridaje više pažnje ovom sportu, iako se za sada odvijaju samo u dvije discipline: dresuri i enduranceu. Konkurencija je, kako kažu Majda i Iman, vrlo kvalitetna, iako ne mnogobrojna, a obje se mogu pohvaliti iznimno dobrim rezultatima na dosadašnjim natjecanjima. Majda je dosad osvojila nekoliko drugih mjesta na dresurnim natjecanjima, a Iman i njen partner Giston su osvojili čak šest prvih mjesta.

Takmičarskom konju se u opremu i jahača gleda

Oprema za jahanje je prilično opsežna i često skupa, ali ako se neko želi početi baviti jahanjem, u jahačkom klubu svoga izbora dobit će svu potrebnu opremu na korištenje, pa će, tek kada odluči učestvovati na natjecanjima, početi kupovati vlastitu opremu, koja se sastoji od kacige, hlača „rajterica", cipela s malom petom i čepsova koji omogućuju da listovi nogu bolje leže uz konja, za jahača, te sedla, podsedlice i uzda za konja. Postoji i velika paleta dodatne opreme za različite discipline i aspiracije jahača, te potrebe konja, iako se sva oprema još uvijek nabavlja iz inostranstva.
Posebna se pažnja, osim prema konju, mora posvetiti i samom jahaču. On uvijek mora biti fizički spreman, u vrlo dobroj kondiciji koju održava različitim vidovima treninga osim jahanja, a kada se radi o samom treningu s konjem, iza uspjeha stoje dugotrajni i česti treninzi.
„Treniram minimalno četiri puta sedmično i uglavnom radim u areni na uvježbavanju dresurnih figura, radim na svojoj poziciji, na poslušnosti svoga konja, a ponekad izađem u prirodu, radi moje i relaksacije mog konja", kaže Iman.
Dobar jahač mora se i zdravo hraniti. „Ne postoji unificiran tip ishrane za svakog jahača, jer svako bira šta mu najviše odgovara. Održavam ishranu s mnogo svježeg voća i povrća i pijem dosta vode, a na dan natjecanja unosim većinski proteine i vodu s dodanim elektrolitima", kaže Majda.
Jahanje je, upravo zbog snažne veze sa drugim bićem koju malo koji sport nudi, izvrno za relaksaciju i rehabilitaciju s jedne, i izniman sportski uspjeh s druge strane.
„Jahanje je sport koji zahtijeva potpunu posvećenost. Ono predstavlja partnerstvo čovjeka i konja, pa mi jahači često kažemo da je to jedini istinski ekipni sport", završava Iman.

Israfil je puhn'o u sur

Uhvatila me dva policajca kako prelazim na crveno za pješake u 03:00 ujutro u nedjelju, i hoće da mi naplate 50 KM kazne. I umjesto da im kažem „Israfil je puhno u sur", ja im kažem „Babo je ruč'o" i oni pomisle da sam Krajišnik, Puž-autonomaš.
„Gospodine Puž, pretrčavali ste na crveno", kaže drot.
„Ali, ja ne mogu pretrčavati, jer sam Puž", i nastavim da se branim: „na www.fmup.gov.ba u nakaradnoj, i po cijelom monitoru razbacanoj, brošuri PAZI KAKO VOZIŠ iz 2008. piše – Pješak koji na pješačkom prijelazu prođe kroz crveno i izazove saobraćajnu nezgodu bit će kažnjen do 200 KM – a ja niti imam para, niti sam izazvao nezgodu..."

Piše: D.H.G.

Drugi policajac je slikao.
Ostali smo do zore.

Pogledali su me obojica, onda su se oni pogledali, pa su opet obojica u mene pogledali, a ja sam pogledao jednog, pa drugog, pa između njih, tačno po sredini da svakim okom vidim svakog. Nakon toga utalili smo se za kifle u pekari i sva trojica otišli sjesti na klupe u parku. Sprijateljili smo se nekako. Čak sam ih opominjao da moraju (iako je kiša bila preksinoć) sjesti na klupu, a ne na naslonjač.

Jebe me se za Orića...

Otvorio sam priču: „Ja sam samo Puž, drugovi policajci. Jebe me se za Orića, kriminalac k'o kriminalac, slik'o se s Karadžićem. Ne volim ni brzu vožnju. Mi puževi svakako gonimo sporo. Nisam ni gnjida, što veli Boris, niti plaćam pretplatu, a polako mi i nogomet ide na ticala, jer Sepp Blatter i FIFicA kradu k'o naši političari, a o dronovima, kukastim križevima na travnjaku, gaženju zastava i linču na malog Ogija (koji je najviše skakao od radosti kad je izborio penal) da ne govorim. Najradije bih uzeo sve zastave i zapalio, a gumicom obrisao, da mogu, sve granice država. Toliki sam patriota i toliko me boli ticalo za državama. Doduše drago mi je zbog Dite, ma vala i Amela Ćurića i jesam galamio kad je Džumhur izgubio od Federera, ali neka, dobit će i Džumhur Grand Slam".

„Ne plaćaš pretplatu?", upita me jedan murjak, a drugi nastavi „Stari, plaćaš porez na televizor, i tačka! Ovo je ideologija autoritarizma, stari–kada treba para da kupe harač od javnosti oni, stari, koriste razne skupine za izvršavanje pritiska – od nas policije, do medija, crkve, ove džamije iza tebe, političkih stranaka, obrazovnog sistema i štatijaznam stari. To ti je porez na slobodu, stari. Signala državne televizije nema ko ni na tebi dlaka. Nisu imali vremena da se digitaliziraju. Krali i pljačkali. Pod izgovorom – Ulazak u EU –mi ne plaćamo signal, stari moj, nego taksu za imanje uređaja odnosno aparata; radio ili TV. U ovakvom sistemu trebaš biti toliko zahvalan i pretvarat se kao da ti je država kupila TV-plazmu, stari. Briga njih što ti imaš kablovsku i možeš do sutra vikati – Što ostale televizije (RTS i HRT npr.) ne naplaćuju porez!?"

Ja sam se sjeb'o ko foka i nisam primjetio da sam pojeo sve kifle dok su oni pričali, ali sam primjetio da je ovaj rekao sedam puta „stari", drugi policajac je nastavio: „Državna televizija naplaćuje pretplatu putem računa za struju, a nisu ispoštovali rok za digitalizaciju, pa im sada ukidaju analogne signale u Istočnoj Bosni. Na kraju krajeva, ne radi se o tome koliko košta gledanje i imanje aparata, nego koliko košta negledanje BHT-a. Pa da su barem onu rampu za invalidska kolica napravili".

„Da su barem rampu", uzvratim ja s mnogo razumijevanja, jer mi je pravo teško kao Pužu ići uz stepenice, a ovaj neometano nastavi: „Uz pomoć Parlamenta indijanske vatre zavrću raji na rukama. Sve je to isto. Pozicija i opozicija – mi tamo prijatelja nemamo, a Javni servis ukinut, koji će nam klinac, ionako gledamo Grand, Pink ili one nauke za glupe i cijenkanja za američke kontejnjere u izgubljeno-nađeno uredima".

Daryl Dixon i Rick Grimes

Meni u tom trenu ništa ne bi jasno. „Kako ste samo pretplatu zapamtili? Jeste li vi uopšte policajci? I zašto ne pišete knjige ili predajete na fakultetu ili režirate filmove?

Tad se obojica opališe smijati... „Mi ti nismo ni doktori, ni profesori, ni režiseri stari. Mi smo išli na FPN – Žurnalistika – smjer Klasično novinarstvo i onda se prebacili na Kriminalistiku. I sad smo policajaci u opštini Stari Grad.

„Što!?", bio sam direktan.

Pogledali su me obojica, onda su se oni pogledali, pa su opet obojica u mene pogledali, a ja sam pogledao jednog, pa drugog, pa između njih, tačno po sredini da svakim okom vidim svakog. Nakon toga je onaj što stalno ponavlja „stari" rekao: „Mi samo želimo imati pištolj, jer smatramo da će uskoro zombi apokalipsa, baš kao u onoj seriji Walking Dead. Realno, to je najočekivaniji smak svijeta. I u Kur'anu i u Bibliji piše da će ovi o'zdo ustati. Treba imati gun.

„Ako vam predložim da obavezno stavljate prigušivač, jer zvuk privlači nove zombije, da li biste me primili u ekipu?" „ Ja bih", rekli su i prvi i drugi u isti glas, a drugi je nastavio: „Samo, stari, moraš biti mrvu brži". Onda sam ja rekao: „E pa dragi policajci, nemojte pucati bez prigušivača na zombije tokom apokalipse, jer zvuk privlači nove". „Nećemo", rekli su uglas i odbacili me do kuće...

POZNATI ČITAJU!

Milan Pavlović rođen je 1970. godine u Sarajevu i trenutno je jedna od najvećih bosansko-hercegovačkih glumačkih zvijezda malih i velikih ekrana. Proslavili su ga serijali "Mujo i Haso", te iznimno popularna serija „Lud, zbunjen, normalan". Prvu glavnu filmsku ulogu ostvario je u filmu Namika Kabila, „Čuvari noći". O Milanu govore da je uvijek opušten pred kamerama i po prirodi optimističan, a svojom spontanošću i humorom vrlo brzo je osvojio simpatije publike širom regiona.

Omladinska Novinska Asocijacija
u Bosni i Hercegovini

SCHÜLER HELFEN LEBEN

NAPOMENA:
OVA PUBLIKACIJA (OMLADINSKI ČASOPIS „KARIKE") JE URAĐENA UZ PODRŠKU FONDACIJE SHL. SADRŽAJ PUBLIKACIJE JE ISKLJUČIVO ODGOVORNOST ONAUBIH I NI U KOM SLUČAJU NE PREDSTAVLJA STANOVIŠTA SHL-A.